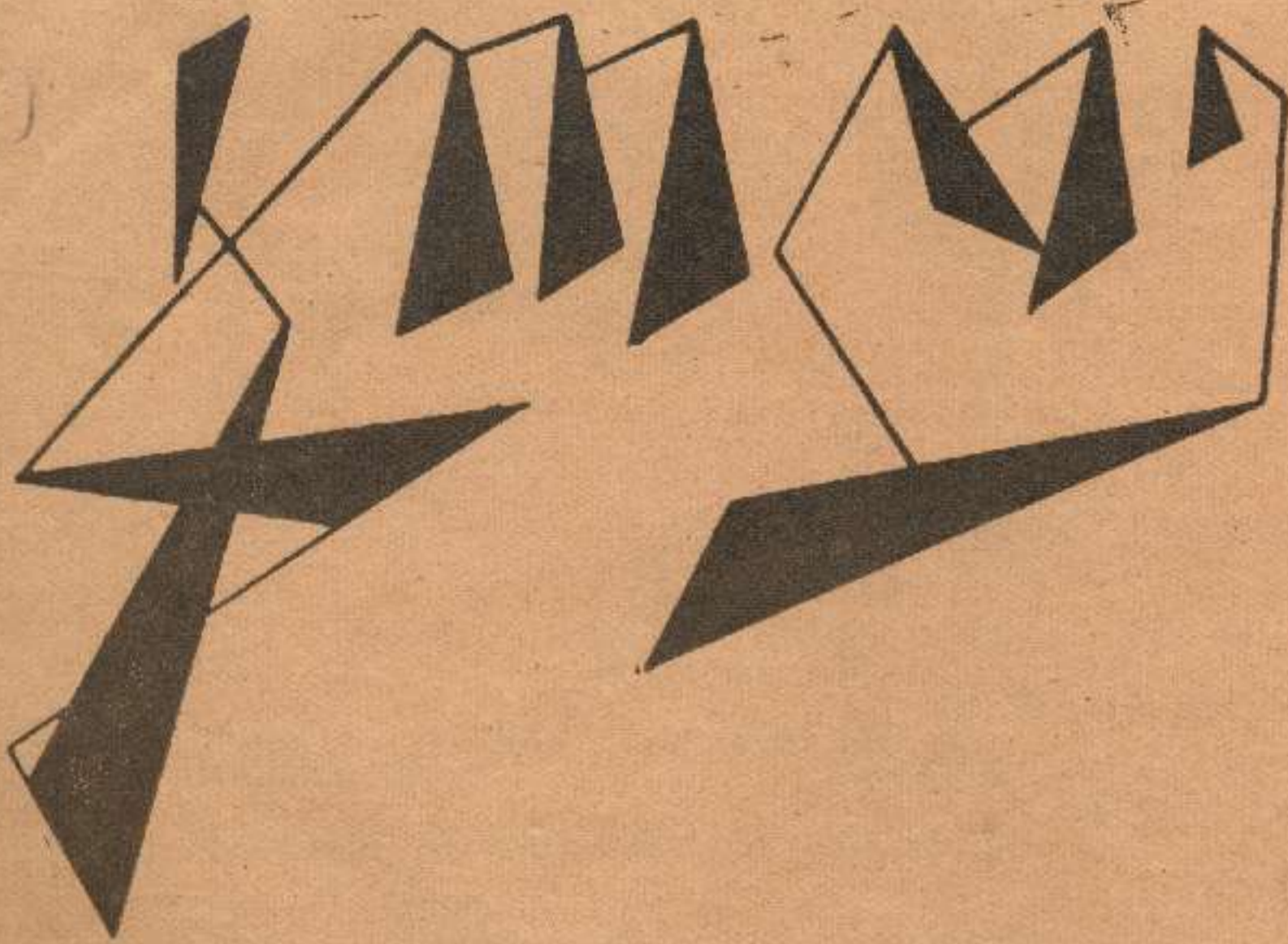

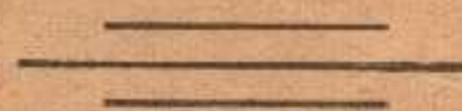
3-67

ყოველ-კვირეული გაზეთი

№ 29

წელიწადი 1968

სტამბა №	_____
სტამბა №	_____
სტამბა №	_____
სტამბა №	_____
სტამბა №	97700

ფასი 10 ლა.

3305
5-67

№ 29

28 მკათათვე 1913 წ.

მიიღება ხელის მოწერა. ფასი 1 წლ., — 5 მან. 6 თვ. — 2 მ. 75 კ., 3 თვ. — 1 მ. 50 კ., 1 თვ. — 50 კ. სოფლის მასწავლებელთ, სამკითხველოებს და მოსწავლეთ დაეთმობათ 4 მან.

ყოველ კვირეული საზოგადოებრივი
მიზანი და სალიბერალური შუახალი

რედაქცია ღიაა 5-7 საათ.

მისამართი: თბილისი, გაბაევსკი პერ. № 3 რედაქცია „კლდე“. დეპეშისა: თბილისი კლდე.

სარჩევი: ჩვენი ავლადიდება. — ალ. ყიფშიძისა. ილია ჭავჭავაძე და ფ. მახარაძე. — რ. გესი. სეკა და მთისა. — კონსტან ანდრონიას. მონტეკი და კაპულეტი. — ფარსმან-ფარუხისა. კავშირი თუ უკავშიროდ. — თევდ. ლლონტისა. საკრედიტო ამხანაგობანი და საშუამავლო ობიექციები. — კოპერატორისა. პრესა. ბალკანეთის ომი. ა — ისა. მოწერილი ამბები. ხარვეზი.

შემდეგი ნომერი გამოვა 11 მარტამობისთვის.

ჩვენი ავლადიდება

დღემდის გარკვეული და გაცხრილული ცნობანი არ მოიპოვებოდა ჩვენს ლიტერატურაში, თუ რამდენია ან სახმარი, ან უხმარი მამული საერთოდ კავკასიაში, და კერძოდ ამიერ კავკასიაში. დიდი დანაკლისი იყო ასეთ ცნობათა უქონლობა. ცხოვრების დამკვირვებელი და მკვლევარი აუტანელ გაჭირვებას და ხშირად ფიზიკურ ტკივილს განიცდიდა, რადგან არ იცოდა, რის პატრონნი ვართ, რა გვაბადია და საიდან ვშოულობთ „პურსა არსებობისა“.

ჩვენის ფიქრით, დიდის უნარით და მოხერხებით, შრომით და სიყვარულით ეს აუტანელი და შეუწყნარებელი დანაკლისი ჩვენის დაქვეითებულის ცხოვრებისა შეავსო ჩვენმა

თანამემამულემ არტემ სტეფანეს ძე ფირალოვმა*). იქნება მის გამოკვლევას ამ საგნის შესახებ ჰქონდეს თითო ოროლა ნაკლულევალება, მაგრამ ეს ავტორის ბრალი არ არის. მის მიერ გარკვეულს და გაცხრილულს მასალას იმდენი ბზე, ბუჩო და ნაგავი სდევს თანა, რომ თითქმის შეუძლებელია ამ ეამად სუფთა ნაკმაზის მიღება. ჯერ კიდევ დიდი ხანი გაივლის, ბევრი კოკა გატყდება წყალზე, ვიდრე ველირებით ისეთს სამეცნიერო გამოკვლევებს, როგორცაც სავსეა მწირ ბუნებიანი, თოვლ-ყინულიანი, სალკლოვანი და ქაოზიანი პატარა ფინლიანი. რა დიდი ბედენაა ადლი მიწა, მაგრამ დარწმუნებით შეგვიძლიან ვსთქვათ, რომ ფინლიანდიაში ვერ იპოვნით ერთს ადლს მიწას, რომლის ვითარება — ღირსება არ იყვეს გამოძიებულ-გამოკვლეული, აღწერილი და შესწავლილი.

ავრონომ ფირალოვის გამოკვლევა დაიბეჭდა პეტერბურგს წრეულს ამ სათაურით: კავკასიის შინა-მრეწველობის მცირე აღწერა (Краткий очерк куст. рныхъ промысловъ Кавказа).

რას გვიამბობს ეს საყურადღებო წიგნი?

სიგრძე მთაგრეხილისა, სადაც გამუდმებული თოვლი სდევს, 300 ვერსია. აქა სძევს იალობუზი,

*) ავრონომი ფირალოვი სიჭაბუკის დროს თანამშრომლობდა „კავკასიის“ ფსევდონომით ჩვენთან, გრ. ყიფშიძესთან, დონ-იაგოსთან (ი. ა. მანსვეტოვი) და სანოსთან (სტ. კრელაშვილი) ერთად „ივერიაში“ ილია ჭავჭავაძის რედაქტორობის დროს.

რომლის სიმაღლე უდრის 18,470 ფუტს, ანუ 5,200 ვერსს, აქვეა ჩვენი მყინვარი (ყაზბეგი), რომლის სიმაღლე უდრის - 16,546 ფუტს, ანუ 4,7... ვერსს. კავკასიის უმაღლეს ქედზე აღმართულია მათს გარდა 150 მუდამ თოვლით დაფარული მწვერვალი, რომელთა სიმაღლეც სჭარბობს 12,000 ფუტს. მკორე კავკასიაშიც მოიპოვება იალბუჯისთანა და მყინვარისთანა ბუმბერაზნი, მაგალითად დიდი არარატი—16,915 ფუტი და ალაგეზი 13,436 ფუტი. არც არარატს და არც ალაგეზს თოვლი თავის დღეში არ მოშორებია.

საუკუნო თოვლის ხაზი იწყება 12,000 ფუტის სიმაღლეზე ამ ხაზის ზემოდ ბუნება მკვდარია, ორგანიული ცხოვრება თითქმის არ არსებობს და მაშასადამე საუკუნო თოვლიან ხაზის იქით მდებარე ტერიტორია, ვითარცა უხმარი და უვარგისი უნდა გამოირიცხოს სათვალავიდან. იქ მშრომელი კაცი, რაც უნდა ოსტატი იყოს იგი, საზრდოს ვერ იშოვნის.

საუკუნო თოვლიან ხაზის იქით მდებარე ტერიტორიის გამოკლების შემდეგ, ავტორი დანარჩენს ტერიტორიას ჰყოფს ოთხ სამეურნეო ზონად.

პირველი ზონა იწყება 8,000 ფუტიდან და უწევს 12,000 ფუტს. რვა ათასის ფუტის სიმაღლეზე ვაივაგლახით ჰხარობს ტიტველი ქერი, მაგრამ ამაზე მაღლა ეს ქერიც აღარ მოდის. ამ ზონაში მოიპოვება მშვენიერი საზაფხულო საძოვრები იალაღები. აქ მუდმივი ცხოვრება შეუძლებელია, მხოლოდ ზაფხულობით, ესე 3—4 თვეს, ძირობებიდან ამორეკავენ ხოლმე მსხვილსა და წვრილს საქონელს საძოვრად და გასასუქებლად. წამოვა თუ არა თოვლი, ხშირად 10—15 აგვისტოს, მომთაბარენი ნელ-ნელა ძირს ეშვებიან და ზამთარს ატარებენ თბილ ადგილებში, ესრედ წოდებულ საზამთრო საძოვრებში, ანუ ყიბლებში.*)

მეორე მთაგორიანი ზონა იწყება 5,000 ფუტიდან და აღის 8,000 ფუტამდე ზღვის თარაზოზე. სულ ამიერ-კავკასიაში ითვლება 10,693 სოფელი, ამ საერთო რიცხვიდან დაახლოვებით 10—15% სოფლებისა მოდის მეორე მთაგორიან ზონაზე.

მეორე მთაგორიანი ზონა აგრეთვე მდებარეობს საძოვრებით. გლებკაცობა მისდევს საქონლის მოშენებას და თავს ირჩენს წველა-დღვეჭეჭე-ალაგ-ალაგ ხენათესვასაც ეკიდებიან მსთესსკენს ქერს, ქვავს, ქერ-პურას და ლობიოს (რუსულად: КОМ-СКИЕ БОНЫ); მაგრამ ვაი ასეთს თესვას. ხშირი სეტყვა და ნაადრევი ყინვები სულ ერთიანად ანადგურებენ ჭინახულს და ხელცარიელზე სტოვებენ მთიულს. ხევსურეთში მაგალითად კაი საქმე იქნება, თუ 3—4 წელიწადში ერთხელ მაინც გადარჩა ჭინახული სეტყვისაგან დაურეგვავე, შეუციენელი. ამ ბოლო დროს მთიულებმა შემოიღეს თურმე კართოფილის თესვა. დიდს შელავათს მისცემს ეს მცენარე მშიერ მთიულს, თუ მხნედ მოეკიდებიან მის მოყვანას.

მესამე სამეურნეო ზონა მდებარეობს 2.500 ფუტიდან მოყოლებული 5.000 ფუტამდე. ზომიერის ჰავით და ჯანსაღობით ყველაზე უკეთესი ტანის სწორედ ეს სამეურნეო ზონაა. აქაა ბლომად სამთო ველ-მინდორი, აქვეა უხვად მთის ტყეები. ამიტომაც ეს ტანი მჭიდროდაა დასახლებული. ჩვენის ტერიტორიის ამ ტანზე გაჩაღებულია ხენათესვა; მოჰყავთ: პური და ქერი, სიმინდი, სელი; აქვე მისდევენ მებოსტნეობას და მეხილეობას.

მეოთხე ზონა, ანუ ტანი მდებარეობს 2.500 ფუტის დაბლა. ამ დაბლობიან თბილ ტანზე მშვენივრად ჰხარობს ძვირფასი მცენარეულობა მაგალითად: ვაზი, ბამბა, ბრინჯი, სალაფი (клещевина) და სხვა.

აღმოსავლეთ ამიერ-კავკასიაში (განჯისა და ბაქოს გუბერნიები) და სამხრეთისაში (ერევნის გუბერნია) ურწყავად ზემოდ ჩამოთვლილი ძვირფასი მცენარეობა ვერა ჰხარობს, ხოლო დასავლეთ ამიერ-კავკასიაში (ქუთაისის და შავი ზღვის გუბერნიები) ურწყავად კარგად ხეირობს, რადგან ჰავა გაედენტოილია სინესტით. ზემოდ აღნიშნულ მცენარეებს გარდა ხეირობს აქ ჩაი ზეთის-ხილი, ბამბუკი, ლიმონი, ფორთოხალი, მანდარინი და ზოგიერთი ჯიშის ბზა. იმის და მიხედვით, თუ რომელ კუთხეს რა მცენარე უფრო ხეირობს, მკვიდრდება და ფეხს იკიდებს ახალი ტიპის მეურნეობა ჩვენის ქვეყნის ამ ტანზე, ანუ ზონაში.

ა. ყიფშიძე.

(დასასრული იქნება).

*) დაახლოვებით ამ ზონაში, ამიერ-კავკასიის ხუთს გუბერნიაში, არის 8,525 ოთხ-კუთხი ვერსი, ანუ 895, 125 დეს.

ილია ჭავჭავაძე და ფ. მახარაძე

სახელოვანი არ გვყავს პატროკლე
სასიხლარი კი ტერსიტი მიწაზედ დაიარება ✓
ილიადა

ფილიპე მახარაძეს და მის ზნე-დაცემულ კომპანიას კიდევ ერთხელ მოუსურვებიათ გამომხეურება თავისი პილწი გულისა და ახლა მიუძართავეთ ორი გინალოურ საშუალებებისათვის — შეცდომაში შეჭყავთ გულუბრყვილო, შეუგნებელი ხალხი, რომელიც ბრმად აპყვება ხოლმე თავის გალაღებულ ბელადებს და აწერინებენ პროტესტებს. რასაკვირველია, ს.-დემოკრატიული ბელადები დაჩვეულნი არიან დემაგოგიურ სიყალბეს, რადგან ხელობათა აქვთ გადაქცეული ხალხის გაბრიყვება იქ, სადაც სიმართლით ვერას ხდებიან, მაგრამ ძნელი წარმოსადგენია, რომ მოკლული მგოსანი, რომელიც მსხვერპლად შეეწირა ფ. მახარაძისთანა ხალხის უვიცობას — დღესაც არ პოულობდეს მოსვენებას საფლავში.

ჯერ იმ შავბნელ დროს, როდესაც მთელი ერი აღშფოთებული იყო უმაგალითო, უმზავს მკვლელობით, როდესაც მთელ საქართველოს ბინდი გადაეკრა და გული დათუთქული ჰქონდა — გონება ვერ ურიგდებოდა იმ შემზარავ გარემოებას, რომ მოიპოვებოდნენ ისეთი პირები, ჯგუფები, რომელნიც ამართლებდნენ, ან უსიტყვოდ ურიგდებოდნენ ამ მკვლელობას. ჯერ მაშინვე გაისმოდა ხმები, რომ ეს პარტიული მკვლელობა იყო, მაგრამ არც ერთ შეგნებულ ადამიანს არა სჯეროდა ასეთი უხამსი ბრალდება მთელი პარტიისა და მაშინვე ცხადი იყო მხოლოდ, რომ შეუგნებელი ნაწილი ამ პარტიისა, ერთი ჯგუფი მისი, იზიარებდა ამ მკვლელობის ბრალსა. ეს ისეთი მეხის დატეხა იყო მაშინ, რომ შესაძლებელია, ბევრმა გადააქარბა კიდევ თავის სიფიცხეში; მაგრამ როდესაც დღეს, შვიდი წლის შემდეგ, ფ. მახარაძე და მისი ამქარი იმეორებს იმავე ცილისწამებას ილია ჭავჭავაძის წინააღმდეგ, როდესაც დღესაც თითქმის ამართლებენ ამ საზიხლარ მკვლელობას — ჩვენ იძულებულნი ვართ ვიფიქროთ, რომ შემქმნელი ილიას მკვლელობის იდეისა და დამბადებელი — სწორედ ს.-დ. იყვნენ.

რათა თქმა უნდა, ილია ჭავჭავაძე, როგორც კერძო საკუთრების პრინციპის მომხრე და მემამულე, დაიცავდა თავის მამულს, გაუმკლავდებდა იმ აზრის გამარჯვებას, რომელიც წინააღმდეგი იყო მისი შემეცნებისა, მაგრამ ჯერ არავის არსად და-

უმტკიცებია, რომ ამ თავდაცვაში მას რაიმე სისასტიკე ჩაედინოს ან გლეხების დარბევა მოეწადინებინოს. ცილისწამება სწორედ ამაში არის და ფ. მახარაძის დაბეჭდილი კორესპონდენცია, საცა მას ავაზაკად გამოჰყავდა იდეური დამცველი კერძო საკუთრებისა — სწორედ ის სტიმული იყო, რომელმაც მოაკვლევინა დიდი ილია.

არც ერთი ადამიანი არ არის უნაკლო. დიდბუნებოვან ადამიანთ ხშირად დიდი ნაკლებიცა აქვთ, მაგრამ მათი დასჯა სიკვდილით არამცთუ ისეთივე უაზრო, მხეცური საქციელია, როგორც ყოველ უბრალო ადამიანისა, არამედ ერთი-ათად მეტი. ადამიანს უფლება არა აქვს შეგნებული, პრინციპიალური მოწინააღმდეგე დასაჯოს სიკვდილით რწმენისათვის და ამისათვის იბრძვის მთელი კაცობრიობა, მთელი ქვეყნის დემოკრატია, როცა მოითხოვს სიკვდილით დასჯის მოსპობას, — და რა იყო, თუ არ სიკვდილით დასჯა, ილიას მკვლელობა? არა, ეს უბრალო მკვლელობა არ იყო, არ იყო გამოწვეული აღშფოთებით, ან პირადი ჯავრით — არა ეს დასჯა იყო, სიკვდილით დასჯა და აი რაში აქვს ბრალი ფ. მახარაძეს. იმ დროს, როცა ადამიანის სიცოცხლე გროშად ფასობდა, როდესაც კერძო საკუთრების ყველა მომხრე, იდეური თუ ანგარებითი, დამნაშავედ ითვლებოდა სოციალისტურ წრეებში გამოდგა მახარაძე და ამტკიცებდა, რომ ილია ჭავჭავაძე არა მარტო პრინციპიალური მომხრეა კერძო საკუთრებისა, არამედ სასტიკი, ბოროტი მისი დამცველი, ჯაშუში და ავაზაკი. რათა თქმა უნდა, რომ შეუგნებელ ადამიანისათვის ეს საკმარისი წასაქვებელი მიზეზია მკვლელობისათვის და ნამეტნავად იმ დროს, როცა მემამულის მოკვლა სიყოჩაღეთ ითვლებოდა. და იმის დასამტკიცებლად, რომ ეს მკვლელობა უბრალო კი არ იყო, არამედ შეგნებულად მომზადებული და „პოლიტიკური“ ხასიათისა, რომ იგი დასჯა იყო იდეური მოწინააღმდეგისა — ისიც კმარა, რომ მკვლელები „შეწუხებული“ გლეხები კი არ იყვნენ, არამედ ვიღაც სხვა, გარეშე წრეებიდან გამოსულნი. და მათი იდეური სულის ჩამდგმელი (подстрекатель) იყო ფ. მახარაძე.

ჩვენ იმასაც კი ვერ ვიტყვით, რომ ფ. მახარაძე შეუგნებელი დამნაშავეა, რადგან იმდენი ჭკუა თუ ჰქონდა მაშინ, რომ შეუგნებელ ბრბოს ხელმძღვანელობდა, ისიც კარგა უნდა ჰქონოდა გათვალისწინებული, თუ ისეთს მზაკვრულს ბრალდებას რა შედეგი შეიძლებოდა მოჰყოლოდა. გარდა ამისა, განა ეხლანდელი მისი და მის ამხანაგთა განგაში, ეხლანდელი განმეორება ცილისწამებისა, არ ამტკიცებს იმას, რომ ისინი დღესაც იმ აზრისანი არიან, რომ ილია სამართლიანად მოჰკლეს, მის მიერ ჩანადენ (?) დანაშაულისათვის? განა ის, ჭკუას და აზრს მოკლებული პროტესტები, რომლებსაც აწერინებენ ვილაც გაქსუებულ მუშებს, არ ამტკიცებენ, რომ დღესაც მოიკვლებოდა ილია, რომ ამ მკვლელობის განმეორება შეიძლებოდეს? განა ისინი, ვინც მკვლარს არ ასვენებენ საფლავში, შესდგებოდნენ იმის მადლით მოსილ ნიკის წინაშე და იტყოდნენ: შენ, მართალია, ადამიანური ნაკლები გაქვს, მაგრამ მაინც პატივსა გცემთ, როგორც ღირსეულს?

არა, ისინი დღესაც გაუგმირავდნენ მას გულსა, რადგან ფანატიკოსური შემეცნება, რომელიც მით უმეტესად იპყრობს ადამიანს, რაც უფრო დაბალ საფეხურზედა სდგას იგი განვითარებისა და შეგნებისა, — დღესაც უკარნახებს: არავითარ საშუალებას არ მოერიდო შენი მიზნის მისაღწევად. და როდესაც ნამდვილი, ევროპიელი დემოკრატია ბუხლს მოიდრეკდა დიდი მგოსნის წინაშე და ეტყოდა: მირონცხებულო, ნაკლნი შენნი ჰქრებიან შენის შარავანდელის ბრწყინვალეებაში, ჩვენებური შეუგნებელი, გაბოროტებული და მარტო შურით აღკურვილი „მუშათა პარტია“ (აფსუს სახელო) ეუბნება მუშას: წვრიმალნი მიზნისათვისაც კი არ დაინდო დიდებული ადამიანი. ეგრეც უნდა იყვეს: იდეა, სამუშაო იარაღსა ჰგავს — ჭკვიანის ხელში ხმარდება სასარგებლო საქმეს და ბრიყვის ხელ-ფეხს წარიკვეთენ, ან სხვას დაასახიჩრებენ.

სხვასთან ერთად ჩვენც ვაცხადებთ ჩვენს გმობას და ზიზღსა იმ პირებისადმი, რომელნიც ილია ჭავჭავაძის წმინდა სისხლსაც არ ინდობენ და თავიანთ პოლიტიკური მლიქვნელობის იარაღად ჰქმნიან.

რ. გ.

ს ე კ დ ა მ თ ე ს ე

საქართველოს
სოციალისტური
(ფანტაზია)

1.

ამართელა, აზოზიდა მთა მალადი, და ამაყად, მუდმიურად გადმოსცქერის კეკლეზე ხელისად გამდიდ ბარსა. მუდმივის თოვლითა და ღრუბლითა ხროვით და გვირგვინებული, უძრავათა სდგას და მისი სიდიადე ამ ქვეყნიურ სტიქიონს არ უშინდება, არ ედრიკება და არც ემორჩილება.

დადურემილა... შირქუშად უმზერს არე-მარესა... არვის უზიარებს კლდე გულში ხამარხელს იდემალობას.

სეკდის ჩაიდით მოცული, მზის მხიარულ სხივებსაც-კი ჩაღვლით ჰმოსავს და მოეფარე ვარსკვლავნი ხომ მისი მწუხრის მანხანი არიან.

დამის მხ:თობთა მკრთალი ხათელის ჰახვი ჩანასავით ევლანება, საუკუნეთა მიმდინარეობაში აღზრდილს კლდეებსა და ნაზი სიო ამ ხადვლიან ჩანას მთელს სამყაროს ასმენს.

ამ სეკდის ჰახვით დამთურალი ბუნება მიუჩქებულა, განახულა, სმენად გარდაქცეულა: — ვით გაჭბედოს მახუც მთის შეწუხება? ხომ განრისხდა, ხომ წარმოგზავნა ზეცამ, მთის მიფარეულმა, რისხუა! ხომ წაღუკა ბარი! ხომ გაანადგურა და მიუღლით-მოფლითა ფურადი ხაღჩა კეკლეზე ბარისა?

მორჩილია ბარი მთისა... მუდმივ მის შუბლს შესცქერის; უაველი ხაკვით ამ შუბლისა მჩვენებულა მთის გუნებისა და ბარიც იძულებულია ამ ხაკვითა მოძრათობს თვალთ ადეხოს.

ვერა, ვერ გაჭბედავს ურჩობასა! მთის სეკდა, სეკდა არის ბარისა; მთის ხადვლი ხადვლია ბარისა; მთის მწუხრი, — ბარის მწუხრია.

სეკდა მთისა!.. ბარმა იცის, იცნობს სიძლიერეს ამ სეკდისს, რამდენჯერ დასცემია ხადვრი ცას მახუენიდ მთის ცრემლითა ხაკადისა; რამდენჯერ გაუბია ამ ხადვარს მკერდი ბარისა და რამდენჯერ წაუღუკია მისი გული!

აბა ვინ მოსთვლის? ვის შესწევს ამისათვის ჭკუა და აზრი?

იცის ბარმა გემო მთის ცრემლებისა, იცის! მაგრამ ბარი როდია მესაიდუმლე ბუშბერაზ მთისა:

მთა ამაყია, — ბარს თავს როგორ გაუყადრებს, როგორ ეტყვის თავის სეკდას, ვით გაუზიარებს; და თუნდ

გაუხიაროს კიდევ, სანდ შესწევს ძალა კეკელუცად აბიბი-
ნებულს და მხარულს ბარის მთის ნადეკელის სიმძიმის
ატახისა?

მთა ძლიერია, — აბა, ბარი მას როგორ შეეძარე-
ბა?

მისი მკერდი კლდეა სალი, მაგარი, — ბარისა-კი
ღობილი დედამიწა.

მთა ძალიანა, ცამდე ასული, — ბარისა-კი მთის ფეხ-
თა ქვეშ გაშლილი.

განა გაიგებს ბარი მწუხრის მთისას, შეიგნებს?

და რომ შეიგნოს, განა აიტახს?

არა! არა! სანდ შეუძლიან!

მთა ზეცას ესაუბრება, ზეცისაკენ მიუძართავს ვედ-
რება, ზეცას შეჭრილობებს სეველს კლდე, მკერდში და-
მარხულს, ზეცას ახვეწებს ცეცხლისა გულისას.

ზეცა?

ზეცამ იცის, გაგებულნი აქვს მთის სეველის საგანა:
მთის ღაღადმა მალწია ზეცამდე.

შეიგნა ზეცამ მწუხრა მთისა;

მიხვდა მის ტანჯვას, მის ვაებას;

სცნო, რამდენ გაუჭადრაჯა თავი;

შეიტყო, რამდენ აუხთო მკერდში ცეცხლი

შეითვისა ზეცამ მთის ნადეკელი, მწუხრი და სეველა; —

და აკი ამიტომაც დაჭხურა მთის ქადრას დრუ-
ბელთა ჯიდა,

აკი ამიტომაც გააკეკლუცა მთის მოხაზულობა;

აკი ამიტომაც მოჭმართა სეველისად მნათობის სი-
ნათლის ჩანგი;

აკი ამიტომაც მიიწიდა მთა, ზე ასწია და სიბრძა-
ლულით გულში ჩაიხუტა.

მაგრამ რა?

არ გაქარწულდა სეველა მთისა,

არ მოისხრა იგი,

არ მოსცილდა ჩისლი მწუხრისა,

არ გაბოთილდა ტანჯვა მთისა,

არ შესწედა დენა ცრემლთა ხვადის ჩადვარისა; —

კვლავ იყო და არის!..

ასეთია სეველა მთისა. .

2

გაშლიდა ბადში, ხის ძირში, სავსე მოვარის შექს
პირს არიდებენ შეუვარებულნი.

ბუნებრივი, მარტოდ შაყნილნი, დუმილით შეს-
ტყერისან ერთმანეთს და მათი სახის ხაკეთი შეტყველო-
ბენ დაად ძალას სიუვარულისას.

ეს წუთია მათთვის წუთი ძალად გრძობის გან-
ცდისა.

რათ უნდათ სიტყვანი?

დუმილი მათი სიტყვებზე მკვერ-მეტყველდა! — ან-
თებულ თვალთა ელვარება გამომთქმელია მათი ელვითა
ნეტარებისა:

ბაკეთა დიმილი? დიმილი ხომ გვინტყვიან! — მუცხრ-
ფასესი შეუვარებულთა შეიყურ და ციურ განცდისა.

— შე და შენ; სხვა არავინ, შეტყველობენ სახენი
შეუვარებულთა.

— დღეს ჩვენ დაიღნი ვართ, ამბობს ბაკეთა დი-
მილი; ტახტი დავიდგით და ზედ მუედროება და ნეტა-
რება დავამკვიდრეთ ჩვენთან ერთად. აბა, გაიხსენე რის-
გან, რა მასაღისაგან აშენდა ეს ტახტი? რითი შევაკო-
წიწეთ ხაწილი ამ შენობისა, რომელზედაც ჩვენ ფეხი
მოვიკიდეთ და რომელიც იქნება სამყარო სამარადისო
ჩვენის სახეტარო სიუვარულისა! განქრა უოველი! აღარ
არსებობს ჩვენთვის სეველა!.. ჩვენ შევეთვისეთ ერთმა-
ნეთს, შევევრთდით, შევზავდით, რა განვიცადეთ ზრახ-
ვანი ჩვენის გულისა... ერთხელ შევიქებით და აწ ჩვენ-
თვის, ჩვენის შეიყურას უოფისათვის გამშვენდება მთელი
ბუნება. უოველი არსი ჩვენ დაგვემორჩილება, ჩვენს
მკვიდრ ტახტთან მოვა, მუხლს მოიურის, მოიტანს
მსხვერპლს, ანთებს, აბოღებს და ამბრის სურნელთა-
ნებას ცელქი სიო ჩვენამდე წარმოიტაცებს...

ჩვენთვის აკავრდება ვარდი გაზაფხულისა;

ჩვენთვის დასტყვენს და დაჭყვევს ბუღბული;

ჩვენთვის აშწვანდება, აბინდდება ჭეჭვილი და ჩვენ-
თვის-კი დაზურდება იგი;

ჩვენთვის!

ჩვენთვის დაისხავს განებივრებული ვაზი მტკვანს
ეურძნისას, ჩვენთვის დამწიფდება და ჩვენთვისვე და-
დუღდება წითელ ღვინოთ.

ჩვენთვის აღიჭურვება იგი ღვინო ძალითა თვისი-
თა, ჩვენთვის გარდიქცევა იდუმალ ბაღსამოსად და ჩვენ-
თვისვე შეითვისებს ძალას სახეტარო დათრახისას.
ჩვენთვის დაჭხურავს ზეცა თოვლის საბანს ცაციაბულ
დედამიწას, ჩვენთვის გაუთობობს მას გულ-მკერდსა, ჩვენ-
თვის გაუხურებს მას, რათა კვლავ წარმოგვიგზავნოს
ხაუოფნი ძალისა თვისისა.

ჩვეეთვის, ჩვენთვის, მხალღად ჩვენთვის!..

— აწ-კი ვიკვლავრებთ, შეტყველობენ მათი თვა-
ლები; განქრა ჩვენი მიბნედილობა: ავინთებით სიუვარუ-
ლის კოცონით! ჩვენ შეგვიძლიან შევეცილოთ ცის მნა-
თობთ, ელვასაც-კი რაღა ჩავგაქრობს? დეე დაბნედექ,
გარდაიქცეს უკუნეთად ის ქვეყანა: — ჩვენ გავკვლევთ
წუგდიადსა, გავაბრწვიებთ! ნეტარების ცეცხლს წაუუკი-
დებთ და სიუვარულის ღამზრად დაგუნთობით, ჩვენ ხომ
დავწვიით, ფერფლად ვაქციეთ სეველა ჩვენის გულისა; ხომ

გავანდგურეთ მწუხრი სულისა ჩვენისა; ხომ გავაბათი-
ლეთ ნადგული ჩვენის სურვილისა?..

და ასე, ამგვარად აღგზნებული და აღტაცებული
მათი სახეები გამოსთქვამდნენ ბედნიერებას.

ერთ ჰიმნად ამღერდნენ, მძლავრ ხმებად ახმაურ-
დნენ შეუვარებულთა თვალები ნათელნი, დიმილნი სას-
მურნი და გაშლილ სახეთა ნაკვთნი...

— მერე, როგორ მოხდა, რა ხაზად. ვით შეიკენი
შენ ჩემი შენდაში მისწრაფება, კეიახება გული ვაჟისა
გულსა ქალისას; ჩემი სევდა ვით შეიტყუე, როგორ გა-
იგე ჩემი მწუხრი, ან ვინ მოგითხრო ჩემი ტანჯვის
ამბავი?

— შენმა სახემ, უბასუბებს ქალის თვალები, ოდეს
გამზერდი, გაკვირდებოდი, თვალს ვადევნიდი შენს სა-
ხეს. სარკესავით აღბეჭდილიყო მასზე ზრახვანი შენი
გულის. შე ვინებდებოდი ამ სარკეში, ვინებდებოდი და
ვხედავდი იმ სევდას სიუვარულისას, რომლითაც აღსი-
ლიყო შენი სული ბატონი შენნი და მწუხრებულნი, გამ-
შრალნი და ერთი მეორეს მიკრობილნი, არ ისვროდნე-
სიტყვას, არა! დადუმებულნი შეტყუვლობდნენ. ახ რად
შეუძლიან სიტყვას სთქვას ის, რასაც შენი ბატონა დუმი-
ლი ამბობდა; რად შეუძლიან? თვალნი შენნი ხსეგვრად
დახუჭულნი, მიმქრალნი, მიბნედილნი შენის გულისაკენ
ოდნავის შექით გზას მიხატებდნენ და მეც ჩაგწვდა და
ვინილუ შენი სევდა...

— ვიცი, ვიცი, ამბობს დიმილი ვაჟისა, ეხლა-კი
ვიცი: ჩემმა სახემ გამცნო უოველისფერი არა?

— ჰო, შენმა სახემ!..

და კვლავ ამღერდნენ ჰიმნითა საამურითა შეუვარე-
ბულთა სულები და უძღვნეს ჰიმნი იგი ბედნიერი და სა-
სეტარო დიადს ძალას სიუვარულისას.

შეიმცნეს სევდა ერმანტოსა და სიუვარულის ძლიერ
ცენტზე დასწევს იგი სევდა; ფერფლად აქციეს და მის-
ცეს ნიაგ-ქარს ზღვაში ჩასატანად; ზღვაში, რადგანაც
ზღვაა საღარო და ბუდე სევდისა.

კვლავ გაშლილ ბადში, ხის ძარას, სავსე მთვარის
შექს ჰარს არიდებენ შეუვარებულნი... და გალობენ, გა-
ლობენ, გალობენ...

3.

ესმა ეს გალობა ამაყსა მთასა;
მიაღწია აღტაცებულმა სიმღერამ ბუმბურაზ მთამდი.

მთის ჭლარამდე წარიტაცა ცელქმა ნიაგმა გრძობ-
ბანი შეუვარებულთა და ჰიმნი იგი საამური, შეთხზული
დიად სიუვარულის ძალისათვის.

ისედაც შეკრული შუბლი მთისა, უფრო შეიკრა,
უფრო ჩაღრმავდა...

დაფიქრდა მოხუცი... დაუკვირდა შეტყუვლობას შე-
უვარებულთა სახეებისას.

ნისლი სევდისა უფრო გახშირდა.

ზეცამ იგრძნო მთის მწუხრი და დაღუპულნი და
უფრო მხურვალედ ჩაიკრა გულში. *სიღმინითა*

ჩამოუშვა ღრუბელთა ხროვანი და საბასსავით გა-
დაჭხურა.

დამეც მოიღუშა...

მთავარე ჯერ გაწითლდა, მერე სრულად მიიძალა
და მნათობნი ვარსკვლავნი, ისედაც მკრთალნი, მთლად
ჩაჭქრნენ.

დაუხრდა, გაინახა ბარი.

მთამ ამოიქმინა, ამოიოხრა და მკერდი კლდისა
ამოძრავა.

ასტუდა ქარი, იელვა, დაიგრილა ზეცამ; მთის
ჭირისუფელმა ნისლმა უხვად გადმოახოქია ცრემლი.

ამეტყუვლდა მოხუცი მთა და გაისმა მისი ღაღადი,
და მოედო ეს ღაღადი მოკლეს ბუნებას.

ოკვასუ მოემზადა ბახის მისაცემად, და გაისმა ჩი-
ვილი მოხუცის მთისა:

— სევდა! სევდა!

შემდეგ ვედრება:

— ძალავ, ძალავ ციურო, მომეცი მხარი აღამა-
ნისა, მომმადლე ნიჭი უსიტყვოთ შეტყუვლებისა, ნიჭი
ჩემი სევდის გამოთქმისა; მომეცი ჭილდოთ საუკუნეთა
ტანჯვისა ხატება აღამანისა!

აზვირთდა ოკვანე, აავტორა ტალღები და ურეთ ბა-
ნი მისცა მთის ღაღადს.

ბარმაც წვრილად ხმით კლიმანტური უახრა, და მის-
ცა მძლავრი სიმფონია მოკლას ბუნებისა:

— „მოჭმ-დლეო, მოჭმადლეო, ძალანო ციურნო“.

.

დიდხანს, დიდხანს იყო დამე მოღუშული, მთავ-
არე მიძალული, ვარსკვლავნი ჩამქრალნი დიდხანს, დიდ-
ხანს გაისმოდა ღაღადი მთისა. და დიდხანს განავრძო
ბუნებამ ვედრების სიმფონია...

ერთხელ კიდევ საზარლად დაიჭქა, გაიელვა, დაჭ-
ბურა გრიგაღმა, მიჭუნტ-მოჭუნტა ღრუბელნი;

ზღვამ უკახასუნელად დაიბოხა, ბარმაც შესწევითა
ტკბილი კლიმანტური, მთამ კვლავ ამოიოხრა და გადმო-
სიოხია ცრემლთა ნაკადი.

შესწვდა სიმფონია...

ზეცა გაღურჯდა; მთავარემ და ვარსკვლავებმა ფე-
რი დაჭქარტეს, რადგანაც ამომავალმა მზემ უკვე წარმო-
გზავნა თვისი მიკრიონი და გაასისხლისფერა აღმოსავლეთ-
ის მხარე ზეცისა.

გაშუქდა არე მარე.

და იქ, სადაც ამართულებო, აზოზილიყო მათ შა-
დალი, ამაყად, გარბნად, შედიდურად ცას მიბჭენი-
ლი, და გადმოსცქეროდა კეკლეუც ხალხად გაშლიდს ბარ-
სა, — ეხლა გამოირკვა უზარ-მზარო სსხე ადამიანისა.

ამაყი შუბლი მთის ადამიანურ სსხისა ჩადრმავებუ-
ლიყო ხრამებით; თვალთა ადგილებიდან სჩქეფდა ცივი
ხაკადი, და ბაკენი მოკუმშულნი შეტეველებდნენ კაქმსსა
და სვედას.

მაგრამ ვინ, ვინ გამოიგნო სვედა მთისა, ვისი
თვალი ჩასწვდნენ მის გულისა და ვინ ამოიკითხა სურ-
ვილი და მისწრაფება მთის გულისა?

ჟერ არავინ!

არ გაქარწულდა სვედა მთისა,

არ მოიხშო იგი,

არ მოსცილდა ხისდი მწუხრისა,

არ გაბათილდა ტანჯვა მთისა,

არ შესწვდა ღენა ცრემლთა ხაკადის ნიაღვარისა.

კვლავ იყო და არის!

წინათ, როდესაც მაღალი იყო და ჭადარა მოსილი,
ზეცას მაინც ეხუტებოდა გუდში, — ეხლა-კი მიიღო რა
ხატება ადამიანის სსხისა, დადაბლდა და დარჩა დაღვრე-
მილი თავის კლდე-შეკრდში ჩამარხულ სვედის იდუმალთ-
ბასთან ერთად.

ასეთია სვედა მთისა.

კონსტან ანდრონი.

სოფ. სასირეთი
1913—VII.

მონტეკი და კაპულეტი

ოდესღაც იტალიაში, სადღაც ვერონაში თუ
ფლორენციაში სცხოვრობდა ორი ოჯახი გაუთა-
ვებელის შუღლით, დავიდარაბით და ჩხუბით.

მოდგმა მოდგმას მოსდევდა, ერთნი ბერდებო-
დნენ, მეორენი იზრდებოდნენ, ასე გასინჯეთ მათ
შორის სიყვარულის ისტორიაც კი იჩენდა ხოლმე
თავსა, მაგრამ რაღაც იყო საბედისწერო მათ ურთი
ერთობაში...

დავა არ თავდებოდა

მათ იცნობდა მთელი ქალაქი

სურდათ მათი შერიგება, მაგრამ მონტეკი და
კაპულეტი, ორი ოჯახი, არ რიგდებოდა.

ამ მონტეკის და კაპულეტის მაგონებენ ქარ-
თული სოციალ-დემოკრატები და ფედერალისტები.

თბილისი ვერონა არ არის, საქათველო — იტა-
ლია, მაგრამ მონტეკი და კაპულეტობა ჩვენი და-
მახასიათებელი თვისებაა.

განა გ. ერისთავის პიესა „დავა“ იგივე მონ-
ტეკი და კაპულეტი არ არის. *სიხ-ლიქოთიქა*

კლასიკური მაგალითი იმავე გ. ერისთავის პიე-
სა „გაყრიდან“ — მუთაქის გაყოფვა — განა იგივე
მონტეკი და კაპულეტობა არ არის?

ჩვენი ოჯახები წარსულში დავამ დაღუპა. ერ-
თი ჩანახისავეს სენატამდის მიდიოდნენ. მაგრამ ვინ
წარმოიდგენდა, რომ ოჯახური ზნე-ჩვეულება ასე
მრთლად გადავიდოდა დიდ საზოგადოებრივ და პო-
ლიტიკურ ცხოვრებაში.

აიღეთ ჩვენი პრესა,

აიღეთ ჩვენი დაწესებულებანი,

აიღეთ ჩვენი პარტიები...

მთელი ჩვენი საზოგადოებრივი ცხოვრება დაუ-
სრულებელი „დავა“ და „გაყრა“ არის.

ქურდო!

ჯაშუშო!

პროვოკატორო!

ბურჯუა!

ზუბრო!

რეაქციონერო!

სამშობლოს გამყიდველო!

იუდა!

აი, კომპლიმენტები, რომლებითაც ამკობენ
ერთმანეთს ჩვენი მონტეკი და კაპულეტები.

არავინ არ სურს თავისი უპირატესობა საქმით
დაამტკიცოს.

აჩვენოს ხალხს თავისი რეალური ძალა, აჩვენ-
ოს ის ბაწარი, რომლითაც არის გადაბმული იგი
ხალხთან, მის სულის კვეთებასთან.

იკვამენ კარტონის ჯავშანს, იხურავენ შაქრის
ქალაქის ჩაფხუტსა, ხელში უჭირავენ ბუტაფო-
რული ხმალი ისტორიულის დრამისა და ერთმანეთს
„სჩენავენ“.

„სჩენავენ“ უწყალოდ, ჰკლავენ უდანოთ, რო-
გორც ოპერეტაში, სენატამდის მიდიან ერთი ჩანა-
ხი პურისათვის, აწერინებენ სხვა და სხვა „შეგნე-
ბულ“ მუშებს და გლეხებს პროტესტებს, — სწორედ
ისე, როგორც რუსეთის სტრიაპჩები უწერდნენ
ჩვენ მემამულეებს არხებს; უხმობენ მედიატორებს
და თავისი დავიდარაბა საზოგადოებაში გამოაქვთ.

და საზოგადოებაც ისმენს მათ „წუწუნს“.

მარტო ამას ხედავ, როცა სოციალდემოკ-

რატების და ფედერალისტების პრესას კითხულობ.

ვინ არიან ს. დემოკრატები და ფედერალისტები?

„უძლიერესი“ პარტიანი ჩვენში.

სწორედ ისე, როგორც ვერონაში ყველაზედ პატივცემული და საყვარელი ოჯახები მონტეკი და კაპულეტი იყვნენ.

კაპულეტი რომ მომკვდარიყო, მონტეკი მეორე დღეს გარდაიცვლებოდა.

ასე მაქვს წარმოდგენილი ფსიხოლოგია ამ ორი გვარისა.

და ეს ადვილი გასაგებია.

მათ სხვა მიზანი არაფერი ჰქონდათ, გარდა ერთმანეთთან ჩხუბისა.

ამიტომ ისინი სცდილობდნენ მუდამ „ცეცხოვრათ“ მუდამ სიცოცხლის ნიშან წყალი ჰქონდათ:

— დაანთე ბუხარში ცეცხლი! ეუბნებოდა მოხუცი მონტეკი პაპანაქება სიცხეში თავის მოსამსახურეს.

— ცეცხლი? ამ სიცხეში... ჰკვირობდა მსახური.

— დიახ ცეცხლი! დეე, იცოდეს კაპულეტი, რომ ჩემს ბუხარში კომლი არ გიმოიღევა.

მართალია, ამ დიალოგს თქვენ ვერ ნახავთ იმ პიესაში, სადაც მონტეკისა და კაპულეტის დავა აქვს გამოხატული შექსპირს, მაგრამ ასეთი დიალოგი ფსიხოლოგიურად ძალიან წააგავს მათ ენიან აზროვნობას.

ასევე სჩადიან ჩვენი ს. დემოკრატები და ფედერალისტები. მთელი ჩვენი საზოგადოებრივი ცხოვრება პაპანაქება მზეა, ჩვენი პოლიტიკური გორიზონტი მუდამ არ იძლევა საბუთს ჩხუბისას და დავიდარაბისას, მაგრამ ფედერალისტები და ს. დემოკრატები მაინც პაპანაქება სიცხეში ბუხარს ანთებენ.

რათა?

— იმიტომ რომ მტერმა იცოდეს!

საქართველოში სიჩუმეა. ლაპარაკობენ კოოპერაციაზედ, მელიორაციაზედ, სწავლა-განათლებლებზედ, კულტურულ ზრდაზედ, ყველა ამისთვის საჭიროა ზომიერი ტემპერატურა და ჩვენი მონტეკი და კაპულეტები გამოდიან და სწორედ ამ დროს ანთებენ თავიანთ „ფეხებს“.

დგება სიცხე, პაპანაქება, ადამიანები იხრჩობიან, ქალებს გული უწუხდებათ და მონტეკისა

და კაპულეტის ბუხრებიდან კი „სიცოცხლის ნიშან წყალი“ კომლი ამოდის.

ფარსმან-ფარუხი.

ქართული
ლიტერატურა

კაპულიტი თუ უკაპულიტი?

„სახალხო გაზეთი“-ს 9 ივლისის № 938-ში მოთავსებულია მცირე წერილი „სინამდვილის ფარგლებში“, ჯურჯუეთის (გურია) საკრედიტო ამხანაგობის რწმუნებულის, ბ. ი. გორდელაძისა. წერილი იმდენად საყურადღებო საგანს ეხება, რომ ყოველად შეუძლებელია მის შესახებ ორიოდ სიტყვა არა ვსთქვათ.

საზოგადოთ, საკრედიტო კოოპერაციის საქმე მთელს საქართველოში ისეთ ცუდ პირობებშია ჩაყენებული, მისი მდგომარეობა იმდენად შერყეულ კრიტიკულია, რომ მით თვით საკრედიტო კოოპერაციაზე—როგორც იდეაზე—ხალხი თან და თან ყალბ შეხედულებას იღებს. საკრედიტო კოოპერატივებს, სასოფლო ბანკებს, ხალხი თან და თან აღმაცერად უყურებს, ბანკის საქმე ხალხს სასხვაო საქმედ მიაჩნია, ბანკს ხალხის საქმე არ აინტერესებს და ამ რიგად ურთ-ერთისადმი არასასურველ განწყობილება-დამოკიდებულებით ითხრება მათ შორის უფსკრული, რომელშიაც იღუპება ნამდვილად სასარგებლო და სიმპატიური საქმე.

რა არის ამის მიზეზი?

უეჭველია, პირველ-ყოვლისა ჩვენი პირადი ხასიათი უნდა იყოს გამტყუნებული, ვიდრე ობიექტიური პირობანი. ეს ასეა და ფრიად სასიამოვნოა, რომ ამ სინამდვილეს აღიარებს თვით ერთი წევრი — ხელმძღვანელი სასოფლო ბანკისა. ბ. გორდელაძე ბრძანებს: „საკრედიტო ამხანაგობის „სისუსტის“ მიზეზი ბევრნაირია. ერთი ამ მიზეზთაგანი, თუ გნებავთ, თვით ჩვენ გამგეობის წევრები ვართ, უფრო კი თვით ამხანაგობა“. დიახ, საკრედიტო ამხანაგობის სისუსტის ერთი მიზეზთაგანი, როგორც გამგეობა ისე წევრები არიან, მაგრამ ამ სისუსტის აღიარება კიდევ არა შველის საქმეს. თუ კი ჩვენ გვრწამს, რომ ცუდი მდგომარეობა დამყარებულია ჩვენივე მეოხებით, ჩვენი გამოუცდელობით, უცოდინარობით, უკულტურობით, ცხადია, ჩვენ ყოველი ღონე უნდა ვიღონოთ და მივისწრაფოდეთ შევიძინოთ რაც შეიძლება მეტი გამოცდილება, მეტი ცნობანი, რომ კულტურული ძალები შევქმნათ.

შეუძლებელია, არ დამეთანხმოს ამაში ბ. ი. გორდელაძე. მაგრამ შეუძლებელია იმაშიც არ დამეთანხმოს, რომ მიუხედავად ამ ქვეშარიტების აღიარებისა, ჩვენ მაინც არ ვინძრევით, არ ვსაქმიანობთ, რომ ჩვენივე უმეცრება გაფხანტოთ, საქმე გავაუშჯობესოთ. მაგრამ საკითხის ამ მხარეს თავი დავანებოთ.

ვიკითხოთ: რანაირად შეიძლება საკრედიტო კოოპერაციის ძალების რამდენადმე დაწინაურება, მათი მუშაობის საზრიანად მოწყობა, სათანადო სისტემაში და ფორმაში ჩამოყალიბება. აუცილებლად სპეციალურ განათლების მოფენით, ცოდნის გავრცელებით, პრაქტიკულის მუშაობით, მაგრამ ერთ ერთ სამდარგო საქმედ აუცილებლად უნდა იქმნას ჩათვლილი საკრედიტო კოოპერატივების კავშირი. კავშირი ისეთი დაწესებულებაა, რომელიც კოოპერაციას მამობრივ მზრუნველობას გაუწევს, ყოველ მის საჭირო-ბოროტო საკითხებს, მოვლენებს, საქმეებს გულმხურვალედ მოეკიდება და საუკეთესო ფორმების შესაქმნელად თვითვე კოოპერატივს დიდ დახმარებას გაუწევს. დიახ, ეს ასეა, თვით ბ. გორდელაძეც ამბობს: „ვინ არ იცის, რომ კავშირის დაარსება დიდი საქმეა, მაგრამ... მაგრამ რიდასთვის ყოფილა ბ. გორდელაძე და ბევრი მისებრ მოაზრებები კავშირის წინააღმდეგი? ერთად ერთი და უმთავრესი არგუმენტი კავშირის სადღეისო მოწინააღმდეგეებისა ის არის, რომ საკრედიტო კოოპერაციების ხალხი, გამგეები, ამხანაგობის წევრნი მოუშხადებელნი, განუვრთარებელნი და სხვა ასეთები არიან. „ჯერ-ჯერობით—პირდაპირ ამბობს ბ. გორდელაძე—ისეთმა ამხანაგობათ დააარსონ კავშირი, რომელნიც ამისათვის შესაფერად მომზადებულად სცნობენ თავს. ჩვენც ვეცდებით თანდათანობით შეუერთდეთ მათ“.

სწორედ ეს შეხედულება — ერთი შეხედვით ლოდიკური, ყოველად მავნებელი და შეუწყნარებელი შეხედულებაა, რომელიც ელემენტალურ კრიტიკის შეხებასაც ვერ უძლებს. შეხედულება, რომელსაც მართლა დიდი ზიანის მოტანა შეუძლია საკრედიტო კოოპერატივებისათვის. პირველ ყოვლისა უნდა მოვახსენო ბ. გორდელაძეს, რომ კავშირი არსდება იმიტომ, რომ კოოპერატივების სუსტ ძალთა კონცენტრაცია მოახდინოს, რათა ძალების მობილიზაციით ერთმანეთს დაეხმარნენ. ამიტომ კავშირში წარმოდგენილი უნდა იყოს ყოველი კოოპერატივი, რაც უნდა სუსტი და მოუშხადებელი იყოს იგი კოოპერატივი საკავშირო მოღვაწეობისათვის.

თუ იმას ფიქრობთ, რომ კავშირში უმეცარი ხალხი რას გამოდგებაო - ეს ვერაფერი. საბუთია, ყოველგვარ სახელმძღვანელო კოლექტივში, კოოპერატივი როგორც ყოველი საზოგადოებრივი ერთეული — არჩევს და ჰგზავნის თავის წრის საუკეთესო ძალებს, ძალებს ყველაზე უფრო ღირსეულს და გავლენიანს. თუ ეს ფილტრიც არ შველის საქმეს, იმ შემთხვევაში საქმისათვის სრულიად საზიანო არაა, რომ ეს ნაკლებად განვითარებული ძალა მოხვდეს კავშირში, რადგან კავშირს ყოველთვის მეტ ხელმძღვანელობას უწევს კავშირში მოქცეულ წევრთა საუკეთესო ძალები. ეს ძალები ჰქმნიან კავშირის ცხოვრებას, სჯიან კოოპერატივების საქმეებს, ხელმძღვანელობენ და თვალყურს ადევნებენ მთელ კოოპერაციის საქმეს და ასეთ კოლექტივში მოხვედრილი თუნდ სუსტი ძალა არას წააგებს, გარდა გონებრივ ჰორიზონტის გაშლისა, დაწინაურებისა, გაჩაღებისა.

აბსოლიუტურ სიძლიერეს ჩვენ ძნელად მივალწევთ. ან ვინ იქნება ამ ძლიერების გამზომელი. საზოგადოების ყოველ წევრში მუდმივ იარსებებს გონებრივ ძალთა სხვა და სხვაობა და თუ ჩვენ ყოველთვის მხოლოდ მოწინავეებს გადავადებთ საქმეებს, ხვალ ჩვენ დაეწინაურდებით და მათ ჩავერევითო, ცხადია, ასეთ შემთხვევაში ვერასოდეს საქმეს ვერ გავაკეთებთ. ჩვენ არსებული ძალებითვე უნდა ვცდილობდეთ ყოველგან და ყველაფერში საქმის მოგვარებას და შემწეობას და თუ ჩვენს შორის უკეთესები გამოჩნდებიან, ვგ უკეთესი.

გორდელაძის შეხედულებით, საკანონმდებლო დაწესებულებაში მხოლოდ ისეთს ხალხს უნდა ჰქონდეს ალაკი, რომელთაც შეუძლიათ თავისი რამ შეიტანონ კანონის შექმნის საქმეში. ვინ არ იცის რომ მაშინ „დუმა“-ში $\frac{2}{3}$ რუსეთი არც კი მოხვდებოდა და მერე საჭირო ეს იქმნებოდა? რაც უნდა იყოს, ეს $\frac{2}{3}$ ნაკლებად განვითარებული ძალებისა, როგორც თვითონ იჩაღებებიან, ისე ხალხოსნურ მოტივებს მაინც ამეფებენ შიგა და სწორედ ამ მხრივია ეს მონაწილეობა დიდმნიშვნელოვანი.

ესევე შეგვიძლია ვსთქვათ საკრედიტო კოოპერაციების კავშირზე და მათში ჩვენს მონაწილეობაზე.

თ. ლლონტი.

კოოპერაცია გერმანიაში

ამა წლის გაზაფხულზე დრეზდენში იდღესასწაულეს 10 წლის იუბილელი გერმანულ მომხმარებელ საზოგადოებათა ცენტრალურ კავშირისა. ეს იუბილელი ფრიად საყურადღებო და საინტერესოა იმისათვის, ვინც თვალყურს ადევნებს ხალხურ კულტურას. იუბილელი წარმოადგენდა კრებას ათასობით შეკრებულ წარმომადგენლებისა და რწმუნებულთა მუშათა კოოპერატიულ ორგანიზაციებისას გერმანიაში, რომელნიც შედიან ამ „ცენტრალურ კავშირში“. უკანასკნელი კავშირი, რომლის რეზიდენცია ჰამბურგში არის, გახდა ნამდვილი იდეური ხელმძღვანელი მომხმარებელ კოოპერაციისა საზოგადოთ. მან შეიტანა კოოპერაციაში ახალი საზოგადო იდეები, დაუყენა წინ ფართო სოციალური პერსპექტივები, გადააბა საერთო სოციალ-რეფორმატორულ მისწრაფებათ გერმანიის მუშათა მოწინავე ელემენტებისას.

ამაშია უდიდესი ღვაწლი დასახელებულ დაწესებულებისა. მან გაამაგრა გერმანელ მუშებში ის აზრი, რომ საჭიროა, არა მარტო პოლიტიკური კავშირები მუშათა პარტიაში, არა მარტო მონაწილეობა წარმოებაში - პროფესიონალურ კავშირის სახით, არამედ მომხმარებელი კავშირებიც. მომხმარებელი საზოგადოებანიც.

ათი-თხუთშეტი წლის წინად ბევრი ცნობილი ბელადი გერმანელ მუშათა მოძრაობისა აღმაცერად უყურებდა კოოპერაციის და ხანდახან მავნეთაც მიაჩნდათ, ვითომ როგორც დამამკირებელი „საბოლოო მიზნის“ ოცნებისა.

მაგრამ უკანასკნელ 10 წლის განმავლობაში ეს აზრები შეიცვალნენ ძირიანად. შესცვალა იგი თვით ცხოვრებამ და საოცარმა ზრდა-განვითარებამ კოოპერატიულ საქმისა თვით გერმანელ პროლეტარიატის წრეებში.

შარშან „ცენტრალურმა კავშირმა“ გამართა დიდი გამოფენა. ვებებერთელა დარბაზები სავსე იყო ბევრ-სართულიან სახლების, სარდაფების, მექანიკურ ფურნების, საკალბასეების მოდელებით, ფაბრიკებისა და ქარხნებისა; ამართული იყო დიდი

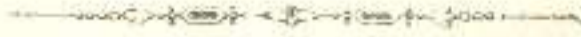
პირამიდები იმ საქონლისა, რომელიც თვითონ დაემუშავებინათ კოოპერატივების წევრებს. ერთს სიტყვით, ეს კოოპერატივები აჩვენებდნენ ქვეყანას, თუ რას მიაღწია მათმა „კავშირმა“ წარმოდგენილი კოოპერატივები დიდი და პატარა ქალაქებისა, ყველაფერს ტექნიკის „უკანასკნელი სიტყვის“ ბეჭედი ესვა და მაჩვენებელი იყო განვითარებულ ვაჭრობა-მრეწველობის ცხოვრებისა.

კავშირში იყო 1,155 საზოგადოება, რომელთაც ჰყავდათ 1,183,811 წევრი. ამათ ჰქონიათ 4,411 დუქანი და მაღაზია, რომელთაც გაუყიდნიათ ერთი წლის განმავლობაში 423.000,000 მარკის საქონელი; აქედან 84,000,000 მარკისა დამზადებული ყოფილა თვით კოოპერატივების ფაბრიკა-ქარხნებში. კოოპერატივებს აქვთ 200.000,000 თანხა და შიგა მუშაობს 26,000 მუშა.

ამ გვარი დაწესებულებანი ეხლა უდიდეს სოციალურ მოვლენად ითვლებიან და ისეთ გამოჩენილ ეკონომისტების ყურადღებას იქცევენ, როგორც არიან ვაგნერი, ზომბარტი, შტაუდინგერი და სხ. და უფრო მეტად მოქმედობს ასეთი განვითარება კოოპერაციისა მუშების გონებასა და ფსიხიკაზედ. მათი წრიდან გამოდიან ასობით ხალხი, რომელნიც განაგებენ და უვლიან დიდ საწარმოვო და სამრეწველო საქმეებს, რომელნიც კერძო პირთ კი არ ეკუთვნიან, არამედ შეადგენენ კოლექტიურ საკუთრებას შეერთებულ მომხმარებელთა. და ამგვარად იქმნება სრულიად რეალური წარმოდგენა იმ გზებისა, რომლითაც უნდა იაროს მუშათა კლასმა თანამედროვე დამოკიდებულებათა სოციალურ-ეკონომიურ ცვლილებისაკენ.

მუშები გრძნობენ, რომ ისინი კერძო, თავის საქმესთან ერთად ჰქმნიან საერთო საფუძველს მომავალ საზოგადოებრივ ცხოვრებისათვის და აქ იბადება ახალი სოციალურ მსოფლ-მხედველობა.

ლ. დ.

საკრედიტო კოოპერაცია და

მათი საშუამავლო მოქმედება

უკანასკნელ დროს, ჩვენი ქვეყნის თითქმის ყველა მხარეს ერთად, დაიბადა საკითხი იმის შესახებ, რომ წვრილი კრედიტის დაწესებულებანი სოფელმა გამოიყენოს აგრეთვე, როგორც საშუამავლო ორგანო, იმ საწარმოვო იარაღების, მანქანების ან მასალის შესაძენად, რომელიც სოფლის მეურნეობის სხვა და სხვა დარგს სჭირდება. ეს აზრი ბუნებრივად დაებადათ ყველას, რადგან თავიდანვე დაეტყო საკრედიტო საქმეს, რომ ფულის გაცემა მართო იქ შეიძლება და ისეთ პირობებზე, საცა და ვინც აღებულ სესხს მოახმარებს საკუთარ მეურნეობის ისეთს გაუმჯობესებას, რომ თანხის დაბრუნებასაც და სარგებლის გადახდასაც შეიძლება. ასეთს მდგომარეობას კი პირდაპირ იმ დასკვნამდე მიჰყავდა ყოველი შეგნებული გამგე, რომ გაუმჯობესების საშუალებანი თვით გლეხკაცს არ მოეპოვება და რომ უნდოდეს კიდევ, გულითაც რომ მოწადინებული იყოს აღებული ვალი მოგებიანად გამოიყენოს—ბევრჯელ ცოდნაც და უმეტეს შემთხვევაში შეიძლება არა აქვს. ამიტომ, ერთის მხრით თვით საკრედიტო დაწესებულება ვარდება საზიფათო მდგომარეობაში, რადგან იძულებულია ფული ისეთებზედ გასცეს, რომელნიც ძნელად დააბრუნებენ და მეორეს მხრით, თვით მსესხებელი ვერ იყენებს რიგიანად აღებულ თანხას და ტყუილად ვალში იფლობა. ეს ნაკლი საკრედიტო დაწესებულებებისა ყველგან შესამჩნევად მაინცა და ამიტომ არ თანაუგრძობთ იმ სწრაფ გამრავლებას წვრილი კრედიტის დაწესებულებათა, რომელმაც, შეიძლება, უფრო მეტი ზიანი მოუტანოს ჩვენს სოფელს, ვიდრე შევახშებმა. კრედიტსაც თავისი კანონები აქვს, და ვინც მათ გადალახავს, შეიძლება სასტიკად დაისაჯოს. ამიტომ, შეგნებული ნაწილი საზოგადოებისა, ნამეტნავად ისინი, ვინც სათავეში უდგანან სოფლის საკრედიტოებს, მეტის სიფრთხილით უნდა გასცემდნენ თანხას და იმავე დროს ზრუნავდნენ კრედიტის აღებ-მიცემობის პირობანი შესცვალონ და გააუმჯობესონ.

როგორც ზემოდ მოგახსენეთ, თითქმის ყველგან ბუნებრივად კიდევ დაიბადა ეს აზრი და ის

მიმართულება მიიღო, რომ საკრედიტო დაწესებულებამ საშუამავლო ოპერაციებიც იკისროს.

კახეთში, მაგ., თითქმის ყველგან ერთნაირად სწყდება ეს საკითხი, რადგან რაიონი უფრო ერთფეროვანია მეურნეობის მხრივ და ყველგან მეღვინეობას მისდევენ. მეღვინეობა კი თხოულობს ეხლანდელ დროში ვაზის მოვლას და წამლობას, რასაც აუარებელი მართული, შაბიამანი, გოგირდი და სხ. სჭირდება. ამ მოთხოვნილებას აქამდის აკმაყოფილებდა ჩარჩი, კერძო პირი და მოგებისათვის არაფერს ერიდებოდა. დღეს იბადება აზრი საზოგადოებათ იკისრონ შეძენა ყველა საჭირო მასალისა და შემდეგ გაყიდონ, ან სესხის სახით მისცენ მომხმარებელთ. ესეთი ოპერაციები, გაამაგრებენ თვით საკრედიტო დაწესებულებათა ნიადაგსაც და სოფელსაც დიდ სამსახურს გაუწევენ კარგი და იაფი საქონლის მიწოდებით. რასაკვირველია, უმჯობესი იქნებოდა რამდენიმე სოფლის ან მთელი რაიონის საკრედიტონი შეერთებულიყვნენ ამ მიზნით და საერთო საწყობი მოეწყობთ, მაგრამ საცა ეს არ მოხერხდება, იქ მაინც არ უნდა ურპყონ შუამავლობა, თუ სურთ საქმის კეთილად წარმართვა.

ქართლში მეურნეობა უფრო სხვა და სხვა გვარია: ხვნა-თესვა, მერძეობა, მეხილეობა და სხ. აქ უფრო ძნელია სარაიონო საერთო საწყობების გამართვა, რადგან სულ სხვა და სხვა იარაღები და მასალებია საჭირო, რაც საქმეს ართულებს და აძნელებს, მაგრამ მაინც სასურველია და ყველა ღონე უნდა მოხმარდეს ამას, რომ საკრედიტო დაწესებულებამ ხელი შეუწყოს თავის ფარგლებში რომელიმე დარგის გაუმჯობესებას, როგორც კრედიტით ისე სასარგებლო იარაღების და მასალების მიწოდებით. აი მაგ., როგორც სოფ. დიდ ლიღოში საკრედიტო დაწესებულება აძლევს სესხად ფულს უმეტეს ნაწილად იმას, ვინც ძროხას შეიძენს და ამგვარად იქვე არსებულ კოოპერატივს მერძეობისას ხელსაც შეაშველებს და თვითონაც მოგებასა ნახავს. აგრეთვე ლიღოს საკრედიტო აწვდის სოფელს ხელოვნურ საქმელსაც ძროხებისათვის, რაც აუკეთესებს და აღიდებს რძის რაოდენობას. ასეთის ბრუნვით კრედიტისა (ფული გაიცემა ძროხის შე-

საძენად, ძროხა აფართოვებს კოოპერატივის მოქმედებას, კოოპერატივი დიდი სარგებლით აბრუნებს დახარჯულ თანხას და მისი წევრნი უფრო ადვილად იხდიან საკრედიტოს ვალსაც და თავისთვისაც მოგება რჩებათ) იყრება მკვიერი საფუძველი სოფლის მეურნეობის გაუმჯობესებისა და შემდეგ იგი თავის საკუთარ ფეხითაც შესძლებს სიარულს.

ამიტომ, ყველა ჩვენს თანამგრძობს და ხალხის ნამდვილ მოამაგეს, მოსურნეს ჩვენი მეურნეობის აღორძინებისას, ვურჩევთ დიდი ყურადღება მიაქციონ ამ საკითხს და შეეცადნენ ყველგან პარალელურად აწარმოონ საქმე, როგორც საკრედიტო დაწესებულებისა, ისე საშუამავლო ოპერაციებისა.

კოოპერატორი.

ზ რ ე ს ა

„სახალხო გაზეთს“, მოჰყავს საინტერესო ცნობა იმის შესახებ, თუ როგორ ნიხრს ადებს საგუბერნიო საკრებულო იმ სანოვაგეს, რომელიც სჭირდებათ საერობო დარაჯებს:

მაგალითად, გორის მაზრის ერთს რაიონში ასეთი ნიხრია დაწესებული:

ერთი ფუთი ქერი	50 კ.
თივა ერთი ფუთი	15 კ.
ზური	3 კ.
ჭათამი	30 კ.
კვერცხი	1 კ.
ხორცი	7 კ.

არ ვიცით, რით ხედავდნენ და, რაინაირი ცნობები ჰქონდა ხელში, როდესაც ამნაირ ნიხრს აწესებდა, დასძინს გაზეთი, მაგრამ ჩვენ კი კატეგორიულად შეგვიძლიან აღვნიშნოთ, რომ ეს ფასები ნახევარია სანოვაგის სამდვილო საფასურისა, იმ საფასურისა, რამდენადაც თვითონ გლეხი უადულობს. ფუთი ქერი, მაგალითად ღირს არა 50 კ., არამედ 80 კ., ფუთი თივა ღირს არა 15 კ., არამედ 40 კ., ერთი ზური ღირს არა 3., არამედ 5 კ., ჭათამს ვერსად იშოვით 60 კ., ნაკლებ, ხორციც ღირს არა 7 კ., არამედ 12—13 კ. გირვანქა. ჩვენ ვიდებთ მინიმუმს საფასურისას. თქმა არ უნდა, საერობო დარაჯებისთვის სოფლის ადმინისტრაციის დამტკიცებულ ნიხრის კვალობაზე იდებს სანოვაგეს და დანარჩენ საფასურს კი სა-

სოფლოდა ჰკრეფავენ- ამ რიგად, სოფელი ერთ-ცვარ ზედმეტ გადასახადს იხდის საერობო დარაჯების შესახებ. თუ ასეთი ზედმეტი გადასახადის დადება საგუბერნიო საკრებულოებში შედიოდა, მაშინ არაფერი გვეჩვენებს, მაგრამ თუ მას სერდა ნიხრის დაწესებით, სანოვაგეში ფულის ექვივალენტი მათეც, მაშინ დიდად მოტუეუბულია. შემადანიშნულ ნიხრის მისეღვით თუ გაუსწორდნენ გამოდგულებს, მაშინ მხალად საფასურის ნახევარს მისცემენ, ე. ი. ცოტა სხვანაირად რომ გამოვსაქვით ჩვენა არა, გამოვა, რომ, თუ ამ თუ იმ სოფელში, ვსთქვით, ექვსი საერობო დარაჯია ჩაუქნებული, სამს მათგანს ხაზინა იხსავს და სამს—სოფელი.

ს. ჭირად მიგვანხია ამ გარემოების აღნიშვნა, რადგანაც ოფიციალურად იყო გამოცხადებული, რომ საერობო დარაჯებში სოფელში თათონ უნდა შეინახონ თავისი თავი და სანოვაგეში ხკედრი ფულიც აქლიონო.

არ ვიცით, გულუბრყვილობით მოსდის, თუ განგებ, რომ „სახ. გაზეთმა“ არ იცის რით ხელმძღვანელობდა საგუბერნიო საკრებულო.

ბალკანეთის ომი

მეორე ბალკანეთის ომი სოციოლოგიურის თვალსაზრისით გაცილებით საინტერესო და მნიშვნელოვანი გამოდგა პირველზედ. პირველი ომი ჩვეულებრივი მოვლენა იყო, ჩვეულებრივი იმ მხრივ, რომ ისტორიამ მრავლად იცის ისეთი მოვლენა, როცა პატარა ერები იარაღში სხდებოდნენ და თავისუფლების და სამზღვრების გასაფართოვებლად იბრძოდნენ. ბულგარეთი, სერბია, საბერძნეთი, ჩერნოგორია, ახლად შექმნილი ალბანია და პროექტში მყოფი მაკედონია ზოგადი ტიპები არიან ერთის მხრივ პატარა სახელმწიფოთა, რომელთაც მუდამ სურთ ზრდა და გაფართოვება, მეორეს მხრივ უსახელმწიფო ეროვნებათა, რომელნიც მუდამ ისწრაფიან ამ სახელმწიფოთა შექმნისკენ. მიზანი მათის მოქმედებისა ყველასთვის ცხადი და ნათელი იყო. პირველებს—ბულგარეთს, სერბიას, საბერძნეთს და ჩერნოგორიას სურდათ საზღვრების გაფართოვება, ესე იგი შემოერთება იმ პრო-

*) რატომ? რედ. „კლდე“

ინციბათა, ურომლისოდ მათი ეტნოგრაფიული მთლიანობა მიზანს ვერ იყო მიღწეული; მეორეებს — ალბანიას და მაკედონიას ხელახლად შექმნა თავის აწმყოსი სახელმწიფო ორგანიზაციის სახით. ეს მიზანი თითქმის მიღწეულ იქმნა. ოსმალეთმა დასცალა ბალკანეთი და გაფართოვდა არა თუ სანზღვრები ამ პატარა სახელმწიფოთა, არამედ ომმა და სისხლის ღვრამ წარმოშვა ახალი სახელმწიფო ორგანიზმი — ალბანია. თანამედროვე დიპლომატიის თვალსაზრისით, რომელიც ყველაზედ ნაკლებ სოციოლოგიურ პრინციპებს უწევს ანგარიშსა, საქმე ამით უნდა გათავებულყო. მაგრამ ეს ასე არ მოხდა. ბალკანეთზედ ახალი ომი დაიწყო, უფრო სასტიკი თავის ამბებში და უფრო საინტერესო თავის შედეგებით. კამათი იმის შესახებ, რომ მეორე ომი საერთაშორისო გართულებას გამოიწივს, უადგილოა. თუ პირველმა ბალკანეთის ომმა, რომელმაც პირველმა შესძლო ბალკანეთის Status quo-ს დარღვევა — არ გამოიწვია საერთაშორისო გართულება; რადგანაც სწორედ ეს Status quo შეეხებოდა ევროპის ფინანსიურ და პოლიტიკურ ინტერესებს, ყველაზედ ნაკლებ ეხლა უნდა მოველოდეთ ამ გართულებას. დიპლომატებს ყველაფრის თქმა შეუძლიანთ, მაგრამ ნამდვილად ბალკანეთზედ ევროპის ინტერესები აღარ არსებობენ. ბალკანეთზედ ვაიღვიძა საკუთარმა ძალამ, რომელიც თითონ არის პატრონი ამ ინტერესებისა. ამიტომ ეხლა, როცა ომი სანზღვრების შესახებ სწარმოებს, ინგლისისთვის, ან გერმანიისთვის სულ ერთი უნდა იყოს, სად გაივლის დემარკაციული ხაზი სერბებსა და ბულგარებს შორის, ბულგარებს და ოსმალებს შორის, საბერძნეთსა და ალბანელებს შორის. ამ საკითხში ევროპის ინტერესები აღარ არსებობენ მაგრამ რამდენადაც იკლეს ევროპის ინტერესებმა, იმდენად იმატეს თვით ბალკანეთის სახელმწიფოთა ინტერესებმა და ამ მხრივ მეორე ბალკანეთის ომი ნამდვილ ბალკანეთის ომად იქცა.

სად არის მიზეზი ამ მეორე ომისა? ვინ არის დამნაშავე, ვინ არის მებუკე, რომელმაც პირველმა ასტეხა განგაში? ძნელია ვისმეს დაადო ხელი. სცდებიან ისინი, ვინც მაშეხად ბულგარეთის მინისტრთა ბრმა პოლიტიკას ასახელებენ. უფრო ნაკლებად დანაშაული ავსტრიის დიპლომატიას მიუძღვის. სერბებიც ისევე არიან დამნაშავენი, როგორც ბულგარელები, ხოლო, რაც შეეხება რუს სლავიანოფილების საყვედურს, რომ ბალკანეთის სლავიანებმა სლავიანური იდეა სისხლში ამოაღრჩვესო — ყველა-

ზედ ნაკლებ ამაში გამოსკვივის სალი შეხედულობა და უნარი მდგომარეობის შეფასებისა. სლავიანთა იდეა, თუ კი არსებობს ასეთი რამ და მისი არ არის, სლავიან ერთა გარეშე არც უნდა არსებობდეს. და ფრიად სასაცილო იქმნებოდა ბალკანეთის სლავიან სახელმწიფოთ თავიანთი ღვიძლი ინტერესი რაღაც განყენებულ იდეისთვის შეეწირათ და უარი ეთქვათ ომზედ, თუ ვინდ, ერთმანეთთან, როცა ამ ომს შექმნილი მდგომარეობა ბრძანების კილოთი მოითხოვდა. თანამედროვე ერები ყველაზედ ნაკლებ რასსიულ პოლიტიკას მისდევენ. განა არსებობს ტომობრივი კავშირი, სოლიდარობა? საფრანგეთი და იტალია ერთი ჩამომავლის ხალხნი არიან, მაგრამ სხვა და სხვა კავშირში შედიან. ინგლისი თავის ჩამომავლობით კულტურით და ცივილიზაციით გერმანიასთან უფრო ახლოა, მაგრამ რუსეთთან შეთანხმებას არჩევს, სწორედ ამ მონათესავე გერმანიის წინააღმდეგ. ერთის სიტყვით თანამედროვე ერთა და სახელმწიფოთა დაყოფაზედ რასსიული ერთგვარობა ყველაზედ ნაკლებ მოქმედობს. თვით პოლიტიკური წესწყობილება კი უძლურია ერთი ტიპის სახელმწიფოთი შეაერთოს. რუსეთი და საფრანგეთი ამის ბრწყინვალე მაგალითია. თანამედროვე სახელმწიფოებს მხოლოდ საკუთარი ინტერესი აკავშირებს მეორე სახელმწიფოსთან და ეს იმიტირამ, რომ არსებობს მარტოდენ ეროვნული პოლიტიკა და არა რასსიული. და თუ ეს ასეა, იბადება საკითხი, შეეძლოთ განა ბულგარელებს და სერბებს იარაღი დაეყარათ მარტომ მოსახრებით, რომ ისინი სლავიანები არიან და არ ებრძოლოთ, როცა ამ ბრძოლას მათი საკუთარი ინტერესები მოითხოვდნენ.

ეს საკამათო საგანი არ არის. უფრო რთული მეორე საკითხია. არსებობდა თუ არა ქეშმარიტი მიზეზი, რომელსაც აუცილებლად ომი უნდა მიჰყოლოდა. აი, საკითხი და ყველა ვინც კი თვალყურს ადევნებდა ბალკანეთის მეორე ომს, აუცილებლად იტყვის, რომ ასეთი მიზეზი არსებობდა. არას ვიტყვით რუმინიასა და საბერძნეთზედ, რომლებიც არც პოლიტიკურად, არც რასსიულად დაინტერესებულნი არ არიან ემსახურონ სრულიად სლავიანთა იდეას. თვით სერბებს და ბულგარებს, სლავიანთა ამ ღვიძლიშვილებს, გაუჩნდათ ომის მიზეზი. მიზეზი ამ ომისა გამონასკულია იმ უცნაურ ეტნოგრაფიულ ფოკუსში, რომელსაც მაკედონია ეწოდება. რას წარმოადგენს თანამედროვე მაკედონია ეტნოგრაფიულად? იმის თქმა, რომ მაკედონიაში მაკე-

დონელები სცხოვრობენ — იგივე იქმნებოდა რომ გვეთქვა: კავკასიაში კავკასიელები სცხოვრობენო. ასეთი განმარტება არავის დააკმაყოფილებდა. მართალია იყო დრო როცა მაკედონელებს სურდათ შეექმნათ მაკედონთა ეროვნება, მაგრამ ამ ცდამ ამაოდ ჩაიარა. უკანასკნელმა ომის ამბებმა აშკარად დაგვანახვეს ვინ იყვენ ნამდვილი მცხოვრებნი მაკედონიისა. ესენი გამოდგნენ იგივე ბულგარელები, სერბები, ბერძნები, ოსმალები და კუცოვალახები, რომელთა მეტროპოლიები გარს ჰქონდა შემორტყმული მაკედონიას. მაგრამ ეს სრულიად არ ხატავს მაკედონიის ნამდვილ მდგომარეობას. მაკედონია ნამდვილი ბაბილონის გოდოლი იყო. აქ იყო ყველა, მაგრამ არც ერთ ეროვნებას თავისი იერი წმინდათ არ ჰქონდა შენახული. გაბულგარებული სერბი, გასერბებული ბერძენი, გაოსმალებული ბერძენი და გაბერძნებული სერბი ან ბულგარელი აი ნამდვილი სურათი მაკედონიისა. და როცა მოკავშირეებმა ხელთ იგდეს მაკედონია — პირველი კითხვა რომელიც მათ დაებადათ იყო ვის უნდა ერგოს მაკედონია? და რადგანაც საკითხის საერთოდ გადაწყვეტა ძნელი გამოდგა, მოკავშირენი სათითაოდ შეუდგნენ მის გადაწყვეტას. ჩვენ უკვე ვიცით რა ორიგინალური და ევროპისთვის უჩვეულო რამ იყო ეს გადაწყვეტა საკითხისა. ვიდრე ბულგარელები იყვნენ მაკედონიაში ელექტდნენ ყველას მათ, ვინც ბულგარელი არ იყო, არ ინდობდნენ თვით სლავიან-სერბებსაც. მათი ადგილი მერე ბერძნებმა დაიკარეს და, რაც რამ ბულგარეთის და ოსმალს ნახა იყო, ცეცხლსა და მახვილს მისცეს და ეხლა, როცა ოსმალომ ხელახლად დაიჭირა ფრაკია, ბულგარელებს და ბერძნებს იგივე დღე გაუთენა. ერთის სიტყვით ვინც კი გაიარა მაკედონიაზედ ყველამ თავისი ულტრა ნაციონალისტური დროშა ააფრიალა. ძნელი დასაჯერებელია, რომ ბალკანეთის ომი თანამედროვე ევროპიული ომია. თავის მიზეზებით და მომხდარ ფაქტებით იგი უფრო პირველ ყოფილ ომსა ჰგავს, როცა ერთი ტომი მეორეს ესხმოდა და როცა ბრძოლა ხდებოდა არა მარტო ტერიტორიის დასაპყრობად, არამედ სხვა რასის, სხვა ტომის და სხვა ერის სრულ მოსასპობად. და ბალკანეთის ომის თავისებურობაც, რომელიც მას სხვა იერს აძლევს, სწორედ ეს არის. ეს არის ნამდვილი ომი ერთა შორის და არა მარტო ჯარებ შორის. უცნაურია ასეთი ომი თანამედროვე ევროპისთვის, იგი ანაბრონიზმია, მაგრამ სამაგიეროდ ეს არის ომი გამოწვეული არა დიპლომატი-

ურ მიწერ-მოწერით, არამედ რთულ სოციალურ მიზეზებით, რომელთა შორის უმთავრესი ადგილი ეტნიურ მრთლიანობის და ერთგვარობის სურვილს უჭირავს.

ამ ომმა ნათლად დაგვიმტკიცა, რომ თანამედროვე სახელმწიფო ეროვნულ ერთფეროვნობისკენ მიიწრაფვის. მას სძაგს ეროვნული სიჭრელე და ამ სიჭრელეს ან სრულიად ფესვებიანად სპობს, ან მის მოსპობას ასიმილიაციით სცდილობს. ეს ორივე სისტემა უკვე სცადეს ბალკანელებმა. ომამდე ბალკანეთზედ სახალხო სკოლები ის დაწესებულებანი იყვნენ, რომლის წყალობით სერბები ბულგარელებს ასერბებდნენ და ბულგარელები უკანასკნელებს, ამასავე სჩადიოდნენ ბერძნები ბულგ შესახებ და ამასავე სჩადიოდნენ ყველას მიმამრთ ოსმალები. მაგრამ ეს იყო მშვიდობიანობის ხანაში და მიზანსაც მუდამ ვერ აღწევდნენ. ეს ერები ერთმანეთს ჯიბრში უდგნენ და საზოგადოთ მათ ხელში კიდევ იყო კულტურული საშუალება ასიმილიაციის წინააღმდეგ ბრძოლისა. მაგრამ როცა ბრძოლის იარაღი შეიცვალა, როცა მასწავლებლის და მღვდლის ადგილი სალდათმა დაიჭირა — ბალკანელებმა მიმართეს იმ საშუალებას, რომელიც უფრო რადიკალურად სწყვეტდა საკითხს. ეს იყო ძველი, ნაცადი საშუალება, მართალია პრიმიტიული, მაგრამ როგორც ზევითაც ვსთქვით საკითხის უფრო ზედ-მიწევნით გადაწყვეტი, და რიგ-რიგად, იმის და მიხედვით თუ ვინ იყო ბატონი მდგომარეობისა — არა სასურველი ელემენტი ცეცხლისა და მახვილის მსხვერპლი ხდებოდა.

უშველის თუ არა ასეთი გადაწყვეტა საკითხს სა საქმეს, შეჰქმნის თუ არა ასეთი ზომა ბალკანეთზედ წმინდა ეროვნულ სახელმწიფოებს — ეს ძნელი გამოსაცნობია. მაგრამ რაც მოხდა უკვე, ისიც საკმარისია, რომ თანამედროვე სოციოლოგიაში, როგორც მეცნიერებამ, ბევრი საყურადღებო დასკვნა გამოიყვანოს. თანამედროვე ევროპა არც ისე უგულოა, რომ სოციოლოგიურ ექსპერიმენტისთვის კიდევ განაგრძოს ეს ომი. ადამიანის სიციოცხლე გაცილებით ძვირფასია სხვა და სხვა კანონზედ და პრინციპზედ და ევროპა არ მოიხსურვებს დაუსრულებელ სისხლის ღვრას მარტოდენ მიტომ, რომ ერთხელ და სამუდამოდ დადგენილი იქმნას, რომ რაც უფრო ერთფეროვანია რასსიულად ერის შემადგენელობა, მით უფრო უზრუნველ ყოფილია მისი პროკრესი. მაგრამ არავის არა სურს იფიქროს იმის შესახებ, თუ რა იქ-

მნებოდა თანამედროვე საფრანგეთი, მის ორგანიზ-
მში რომ სხვა და სხვა ერთი ელემენტები ერთი-
ნამდვილად კი ეს არის სწორედ ის საკითხი, რომე-
ლიც წარმოშობს ხოლმე ბალკანეთისთანა ომს.

ა—ი.

მოწერილი ამბები

სოფ. ახალქალაქი (გორის მაზრა) ყველა სო-
ფელს თითო რამ მაინც ეშველა და ახალქალაქი
კი ისევ ისეა უწმინდურობაში და უკულტურობაში
ჩაფლული. როგორც ყოველთვის. გორის მაზრაში
ეს სოფელი ერთი უდიდესთაგანია, მთელ ცალკე
საბოქალაქოს წარმოადგენს და ისეთი „ხელშეუხე-
ბელი“ ყოველგვარ კულტურისაგან სოფელი არა
ნახულა. ქუჩები ისეთი ქუჩუიანი და მყრალი, რომ
კაცს არ გაეგლება; თითონ ბაზარი, საცა მთელი
გარშემო სოფლები ვაჭრობენ, ისეთი სიბინძურით
ინახება რომ გულსა რევს ადამიანს. ზაფხულობით
ბევრი ხალხი აწყდება სააგარაკოდ და იმდენი შეკ-
ნება არა აქვს არც იქაურ გლეხობას, არც მრავალ
მოვაქრე ხალხს, რომ ზაფხულისათვის მაინც ეცად-
ნენ რასმე, თუ საზოგადო საქმისათვის არა, საკუ-
თარ ჯიბისათვის მაინც არც ხეირიანი ჰური, არც
როდისმე ხორცი, ან სხვა რამ საწოვად იშოვება.
ყოველ წლივ ახალქალაქში მოდის მიწის მზომელთა
სკოლა და ესეც კი ვერაფერსა ხდება, რომ საკმაო
იყოს ყველაფერი.

ახალქალაქი მდიდარია წყლით, თეძამი და მის-
გან წაყვანილი რუები 20 ვერსზედ რწყავენ გარშე-
მო სოფლებს, მაგრამ იგივე თეძამი და მისი ხევები
თითქმის ანადგურებენ სოფელს და საშველი არა
აქვს რა; ხან სახლს დაანგრევს წყალი, ხან ვენახს
გააოხრებს ან მოატაცებს, ხან საქონელს გააფუჭებს.
ხიდი რა არის, ხეირიანი გზა შიგ სოფელში—ისიც
კი არ მოიძებნება. ერთ დროს თითქო ფარნებიც
კი დადგეს გასანათებლად, მაგრამ დღესაც უკუნე-
თია დამღამობით, როგორც ნოეს დროსა.

როგორც სოფლები ისე ადმინისტრაცია
უყურადღებოთა სტოვებენ ყველა ამას და ათასჯერ
აღძრული ლაპარაკი ცარიელა ლაპარაკადა რჩება.

არ მიუხედავია ახალქალაქისათვის არც რომე-
ლიმე საზოგადოებრივ ჯგუფსა; არც სამეურნეო სა-
ზოგადოებას, თუმცა ეს სოფელი დიდს და კარგს
მეხილეობის რაიონს წარმოადგენს.

ყველაზე მეტს კი ზარალობს სოფელი ხევები-
სა და თეძმისაგან, რომელთაც ყოველგაზაფხულზედ
აუარებელი ვნება მოაქვთ.

ქართულში
ზიზღიერება

მაგრამ ყველა ეს სასიამოვნო მოვლენა იფარე-
ბა იმით, რომ ახალქალაქსაც „ახალი კლუბი“ აქვს
და მრავლად მყოფი ამ სოფელში ბრწყინვალე თა-
ვადიშვილობა, ინტელიგენცია (ორი სკოლაა—სომ-
ხური და ქართული) და სხ. შიგ ირთობს თავსა
ლოტოთი და ქალაქის თამაშით. კლუბს სათავე-
ში სდგომია ექიმი, ბებია ქალი და მისი მეუღლე.
ექიმი ხომ ისე გაუტაცნია კლუბის „იდებს“ (სწო-
რედ როგორც თბილისშია), რომ პაციენტებისათ-
ვის აღარა სცხელა და ყველას უკმეხად ისტუმრებს
თურმე, საიქიოს თუ არა, შინისაკენ მაინც. რო-
გორც კურიოზი მიაშვებს, რომ ბალკონიდან დურბინ-
დით შეხედავს ხოლმე ხანდახან ავადმყოფს, გასინ-
ჯვის მაგიერ და რეცეპტს ისე დაუწერსო. აი რა
განათლების ხანას შეესწრო ახალქალაქი და ყველა
იმედია მომავალშიც ასე იქნება, რადგან ბევრად
უფრო სასიამოვნოა კლუბის ფარნებთან ლოტოს
გროშების თვლა, ვიდრე სოფლის სანიტარულ
მდგომარეობისა და ავადმყოფების თვალყურის დევ-
ნება.

გზად გამვლელი.

დიღომი (თბ. მაზრა) დიღომის საკრედიტო და-
წესებულება, რომელსაც სათავეში მლ. სონღულა-
შვილი უდგას, როგორც ყველა სხვა სოფლისა,
ისეთ მდგომარეობაშია, რომ სოფლელი ერიდება
და შესანახი ფული იქ არ შეაქვს. აქაც იმ მიზე-
ზებმა იჩინეს თავი, რაც სხვაგან: სოფლელს ეში-
ნია, ვაი თუ თვითონ ბანკმა ვერ შეინახოსო; ეში-
ნია იმისაც, რომ გაუგებენ ფული—ჰქონიაო და
სესხით თუ მტაცებლობით აღარ მოუსვენებენ; და
ხანდახან კიდევ იგი არჩევს კერძოდ გაასესხოს და
თუმანზედ აბაზი ან ორი შაური მაინც აიღოს
თვეში, ვიდრე საკრედიტო დაწესებულებაში 5—
6 %.

რასაკვირველია, ყველა ამ მიზეზებს ფესვები
ჩვენი სოფლის საერთო უკულტურობაში აქვს და

შეტად ძნელი გასადევნი ხდება, რადგან რადიკალური გარდაქმნა სკირია მთელს ფსიხიკას და საზოგადო წყობილებას. რაიმე დარიგებით და ქადაგებით მარტო ძნელია გაფართოვება იმ საქმისა, შენახვა-გაცემის ოპერაციებისა, რომლისთვისაც ხალხი ჯერ მომზადებული არ არის და მარტო სახელმწიფო ბანკის თანხით შორს ვერ წავა საკრედიტო ამხანაგობა; მით უფრო რომ სახელმწიფო ბანკი სრულიად უმიზეზოდ და მოულოდნელად აღიღებს სარგებლის გადამწყვეტ პროცენტს. აქამდის იყო 5 და ეხლა 6 გაგვიზადეს. შეიძლება, კიდევაც მოუმატონ და მაშინ თითქმის შეუძლებელი გაჭდება ბანკების არსებობა, რადგან თვითონაც თუ აუწია $\frac{1}{10}$ -ს მაშინ ხომ იაფი და ხელმისაწვდომი აღარ იქნება და აღარც სოფლისთვის მარგებელი, არც თავის ოპერაციების მოიმედე. კარგი იქნებოდა პრესამ და საზოგადოებამ მიაქციოს ყურადღება ამ გარემოებას და ვისაც როგორ შეუძლიან იმოქმედოს პროცენტის დაკლებაზედ. წინააღმდეგ შემთხვევაში ისედაც ფეხმოუმაგრებელი ამხანაგობანი იძულებულნი იქნებიან სულ დაიშალნენ და დაწყებულ საქმეს სამერმისოდაც ხალისი დაუკარგონ ხალხის თვალში.

ტ. მ — შვილი

ნ ა რ ე კ ი

ფრანგ ინჟინერს დელისონს გამოუგონია აპარატი, რომლის საშუალებით ერთგვარად თავისუფლად შეიძლება მოძრაობა როგორც ზღვაზედ და მიწაზედ, ისე ჰაერში. აპარატის ორიგინალობას ის შეადგენს, რომ კომბინაცია კი არ არის, ხმელზე, ზღვაზე და ჰაერში მოძრაე მანქანებისა, არამედ სულ ახალ პრინციპზეა აგებული. მისი ელისი ისეა გამართული, რომ აპარატში მჯდომს შეიძლება აქვს, თვით მოძრაობის დროს — ფორმა შეუცვალოს და მოქნევის რაიონი გაუდიდოს ან დაუპატარაოს სურვილისამებრ. ეს უკანასკნელი თვისება ნებას აძლევს ყველა სფეროში, როგორც ჰაერში, ისე წყალში — ერთგვარის ძლიერებით იმოქმე-

დოს. გამოცდამ დაამტკიცა, რომ ყველაზედ სუსტად იძვრის აპარატი მიწაზედ, რუსთველსა და დელისონს განუზრახავს მისი გადაკეთება.

ერთ ინგლისელ მონადირეს, ინდოეთში ნადრობის დროს მიუკლავს ვეფხვი; როცა გაუტყავებიათ, დამსწრენი გაუკვირებია საოცარ მოვლენას: მთელი ტანი ნადირისა ბრქვიანობდა, როგორც ფოსფორი. ღამე ხალხი შეკრებილა და ღვთის სასწაულად ჩაუთვლიათ, რამაც დიდი აურზაური გამოიწვია თურმე. ერთ მოლას განუცხადებია, რომ ეს საძლეთო, წმინდა ვეფხვი იყო, სამოთხიდან გამოგზავნილი და ინგლისელებმა მოგვიკლესო. საწყალ მონადირეს ძლივს დაუხწევია თავი სიკვდილისაგან. ადგილობრივ მეცნიერებს აუხსნიათ, რომ ეს ახალი ტიპია ცხოველისა — *Tigrus Phosforicus*. ორი დღის შემდეგ ვეფხვის ხორცს სრულიად დაუკარგავს ბრწყინვალეობა და გახრწნაც დაეწყო ინდოელების წმინდანს.

ეშმაკების განდევნა რუსეთში. გაზეთ „რეჩში“ ტრეგუბოვი აღწერს, თუ როგორ განდევნეს ეშმაკები პეტერბურგის ახლო, თოფის-წამლის საწყობებთან 20-ს მკათათვეს. ათასობით ხალხი შეიკრიბა წმ. პარასკეას ეკლესიასთან, გატრტვლებულ ავადმყოფ ქალს მიეწეოდნენ ყმაწვილი კაცები მალლა ხატთან, თან თმებით აქეთ-იქით უხლიდნენ თავსა და უყვიროდნენ: „ემთხვიე პარასკეას, განდევ ეშმაკო!“ ძალად ასხავდნენ პირში ავადმყოფს ნაკურთხს, ჭუჭყიან წყალს და ზეთსა.

ესე აწვალდნენ მთელს საათს და ბოლოს, როცა მიაგნეს დამნაშავეს „თვალის ცემისას“ — გადასცეს მშობლებს. ასევე მოექცნენ სხვა ავადმყოფებსაც და ეს გაკრძელდა მთელ დღე და ღამეს. როცა ტბეგუროვი შეეკითხა, რათ ხდიან ავადმყოფებს, აუხსნეს, რომ ავადმყოფს ზედ არც ერთი ნასკვი არ უნდა ჰქონდეს, რადგან შიგ დაიმალება ეშმაკი და ავადმყოფი არ მორჩებაო.

რედაქტორ-გამომცემელი

რ. გაბაშვილი.

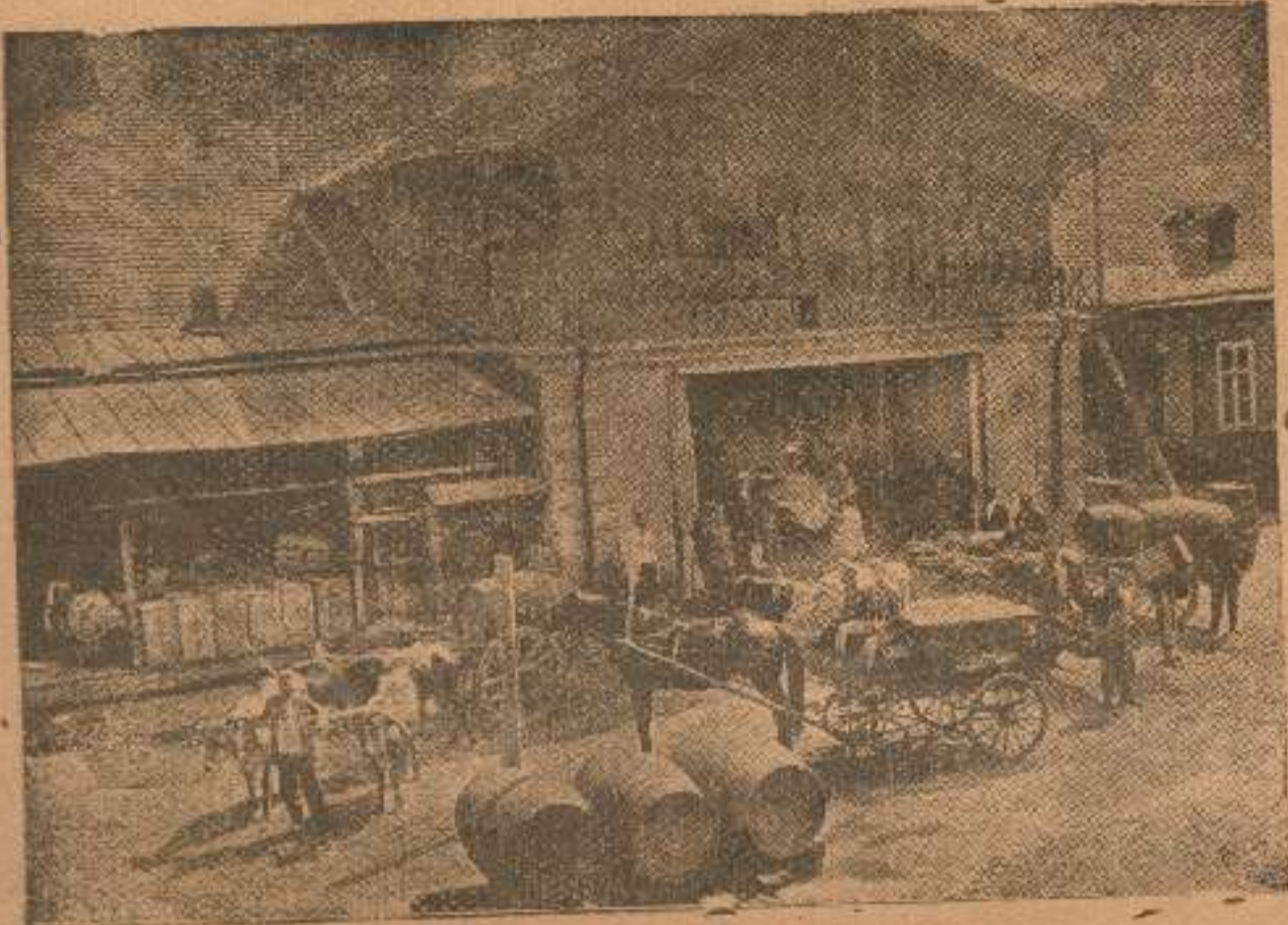
მ ი თ ხ ო ვ ე თ ყ ვ ე ლ გ ა ნ

კოოპერატიული ღვინო

საზოგადოება „კახეთი“-სა

მეშენახითა საზოგადოება „კახეთი“-ს დაარსებულია 1894 წელს. საზოგადოებაში არის 164 წევრი. „კახეთის“ საზოგადოების წევრებს აქვთ 866¹/₂ ღმერთინა ვენახი, საიდაგაც უზიდავენ საზოგადოებას ნამდვილ კახურ ღვინოს!

ეზო საზოგადოება „კახეთისა“: ღვინის მოტანა და გატანა

საზოგადოებას 15 წლის განმავლობაში გაუყიდა 1,000,000 ვედრო ღვინო 3,000,000 მან.

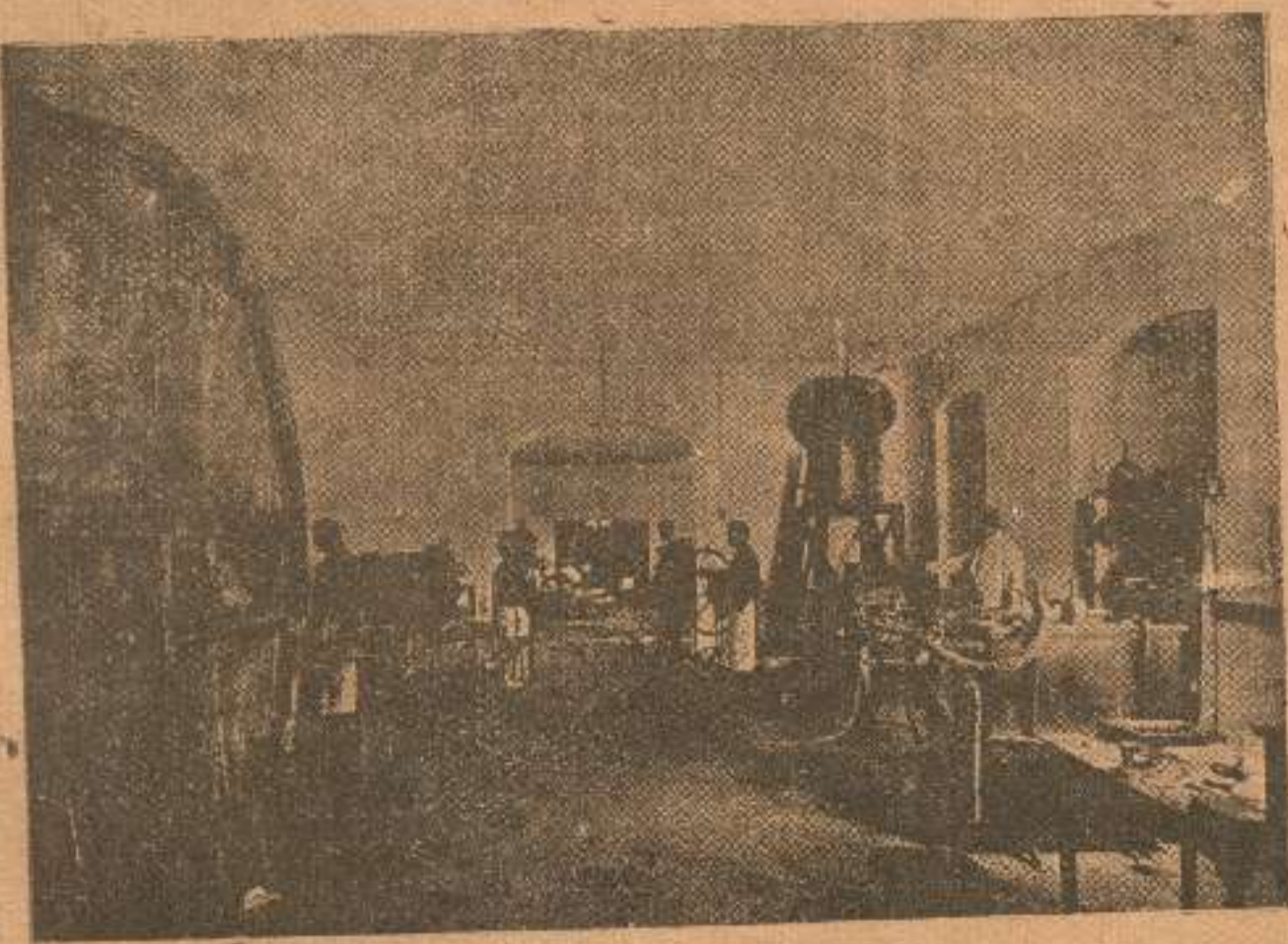
საზოგადოებას აქვს განყოფილებანი: ბაქოში, ასხა-ბადში, ტაშკენტში. ბათუმში, მოსკოვში, არმავირში, ალექსანდროპოლში, ეკატერინოდარში.

კალა ერთობაშია!

კახელებო! ჩაეწერეთ საზოგადოების წევრებად და ამით დაიხსენით თქვენი სარჩო-საბადებელი სირაჯ-ჩარჩების ცარცვისაგან და მასთან ერთად შეუწყეთ ხელი ღვინით და საქმეში მონაწილეობით. ყოველ კახელისთვის ფრიად სასარგებლო „საზოგადოების“ გაფართოება— გაძლიერება, მისი წევრების გაძლიერების და გამდიდრების მომასწავებელია.

უკანასკნელ დროს საზოგადოების საქმიანი მოწესრიგებული და მკვიდრად დაყენებულია.

მოითხოვეთ საზოგადოების წესდება.

სარდაფი „კახეთისა“: ღვინის გადაღებ-გადმოღება

საზოგადოების ადრესი: თბილისი, გოგოლის ქუჩა, საზოგადოება „კახეთი“